תלמוד ירושלמי · מפרשים · נועם ירושלמי · סדר נשים

נועם ירושלמי על סוטה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

נועם ירושלמי על סוטה

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/נועם-ירושלמי-על-סוטה/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 10
פרק ב 11
הלכה א 11
הלכה ה 12
פרק ג 15
הלכה ד 15
הלכה ה 15
הלכה ו 17
הלכה ז 20
הלכה ח 22
פרק ד 22
הלכה א 22
הלכה ד 24
פרק ה 27
הלכה א 27
הלכה ב 28
פרק ו 33
הלכה א 33
הלכה ב 37
הלכה ד 39
פרק ז 44
הלכה א 44
פרק ח 44
הלכה ה 44
פרק ט 46
הלכה ב 46
הלכה ה 46
הלכה ו 49
הלכה יא 50

פרק א

הלכה א

קטע ח

השיבו על דר"י בר"י א"כ אין לדבר סוף הכל ממנו לקנאות לה בשני' ולהביא עדים שנסתר ולפוסלה מכתובתה (והוא ט"ס ונתחלפו התיבות וכאן צ"ל) א"כ אין לדבר סוף לא כל הימנו לקנאות לה מפיו ולהביא עדים שנסתרה לפוסלה מכתובתה (פי' לדברי ריב"י דאמר מקנא לה עפ"י עד אחד או עפ"י עצמו א"כ יוכל לקנאות לה עפ"י עצמו ולהביא עדים אח"כ כשנסתרה. א"ר יוסי מה טיבה להסתר (פי' למה הי' לזו שסתרה ועברה על יחוד) אלא אתי' די לא על מתניתין (פי' לר"א דאמר מקנא עפ"י שנים ומשקה עפ"י עצמו הכל ממנו לקנאות לה מפיו והוא (ט"ס וצ"ל ע"פ שני') לומר שנסתרה כיון דמשקה לה ע"פ עצמו והיא באמת לא נסתרה) א"ר מנא אפי' כהדין תני' (פי' דלעולם הקשו על דברי ר"י בר"י א"כ אין לדבר סוף הכל ממנו לקנאות לה מפיו (כיון דסובר ריב"י דמקנא עפ"י עצמו) ולהביא עדים שנסתרה ולפוסלה מכתובתה אין תימר מאי טיבה להסתר התורה התירה להסתר (וא"כ לא עברה על יחוד) דמר ר' יוחנן משום רשב"י כתי' כי יסיתך אחיך כו' מתייחד אדם עם עמו כו' ועיין לקמן שהארכתי בזה והפ"מ נדחק בזה עיי"ש:

קטע ט

שם עידי קינוי שנמצאו זוממין לוקין עדי סתירה שנמצאו זוממין אתה אמרת לוקין מהו שישלמו לא מכאן היא מפסדת כתובתה או ייבא כיי דמר ר' בא רב יהודא בשם שמואל א למידין דבר מדבר בעדים זוממין כלומר דעדים זוממין חידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו כו' והנה בעידי קינוי בודאי שאין צריכין לשלם דגורם דגורם היא כמו דאיתא בשבועות (ד' ל"ב) הכל מודים בעידי סוטה שפטור בעידי קינוי דהוא גורם דגורם ומחלוקת בעידי סוטה בעידי סתירה מר סבר דבר הגורם לממון כממון דמי כו' ומבעי' לי' בעידי סתירה אם הם חייבים לשלם דאוף לא הי' שותת ומרתתא. או שאעפ"כ אינו חייב לשלם וע"ז אומר או ייבא כיי דמר ר' יהודה בשם שמואל אין למידין דבר מדבר בעדים זוממין וכתב הק"ע לשון למידין קשה קצת לפירושו עיי"ש:

ולי נראה דאיפשר לומר כמו דאיתא בירושלמי (פ"ח דשבועות) מקשיה על דעתי' דר' זירא אמר לו איכן שורי א"ל נגנב משביעך אני ואמר אמן והעדי' מעידים אותו שגנבו משלם תשלומי כפל הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם והכא כיון שמשך כטוען טענת אבוד מכאן ואילך כטוען טענת גנב ופטור (פי' וא"כ אמאי חייב) ומשני תיפתר

כשנשבע לו ואח"כ שחטו א"כ בשעה שנשבע היו עדיין בעין ולא קנאו בשבועתו וכמו שביארתי שיטת הירושלמי (פט"ו דיבמות) דסובר דאם בשעה שנשבע לא היה בעין קנאו בשבועתו וע"ז משני כשנשבע לו ואח"כ שחטו אך שאכתי קונה דבשעה שגנב א"כ קנאו אח"כ בשבועתו לשיטת הש"ס דילן הוא משום דשלח בה יד) וע"ז אומר תיפתר בששחטו רבוץ ויש טביחה בלא מכירה והנה הפ"מ נדחק שם הרבה ושגה בפירושו דמפרש דהוא מילתא באנפי' נפשי' ואמתניתין פריך ובירושלמי יש (ט"ס וצ"ל) ויש טביחה בלא גניבה וא"כ איפשר שמתחייב תשלומי ד' וה' כששחטו רבוץ ויש טביחה בלא גניבה ומשני כסומכוס דאמר אעפ"י שאין גניבה יש טביחה והוא כמו דאמרינן בב"ק (ד' ע"ה) לימא כתנאי היו שנים מעידים שגנב ושנים מעידין אותו שטבח ומכר הוזמו עידי גניבה עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה הוזמו עידי טביח' הוא משלם תשלומי כפל והן משלמין תשלומי שלש' משו' סומכוס אמרו הן משלמין תשלומי כפל (פי' אם הוזמו עידי גניבה) והוא משלם תשלומישלשה וסברי תלמידי' דר"ח דסומכוס סובר דאעפ"י שאין גניבה יש טביחה ומכירה) שמואל אמר כשלא באו עידי גניבה אבל באו עידי טביחה חייב והנה וזה תמוה מאי דקאמר כשלא באו עידי גניבה:

ע"כ נראה לי דשמואל קאמר דזה ודאי כיון שהוזמו עידי גניבה א"כ עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה וא"כ אמאי חייב תשלומי שלשה ושנים אלא דמיירי בכה"ג שבאו עדים והזימו לעדי גניבה אך שאמרו שבאמת גנבו מקודם אך שהזימו להעדים וכמו דאמרינן במכות (ד' ה') וכן לענין תשלומי קנס באו שנים ואמרו בחד בשבתא גנב וטבח ומכר ובאו שנים ואמרו בחד בשבתא עמנו הייתם אלא בתרי בשבתא גנב וטבח ומכר משלמין ולא עוד אלא אפי' אמרו בע"ש גנב וטבח ומכר משלמין דבעידנא דקא מסהדי גברא לאו בר תשלומין הוא באו שנים ואמרו בחד בשבתא גנב וטבח ומכר ונגמר דינו ובאו שנים ואמרו בחד כו' אין משלמין דבעידנא דקא מסהדי גברא בר תשלומין הוא: והנה רש"י פי' דהטעם הוא משום שעד שלא נגמר דינו יכול להודות ולפטור משא"כ לאחר שנגמר דינו ועיין בב"ק (ד' ע"ד) שכתבו התוס' על הא דאמרי' שם אי דלא עמד בדין אכתי דמי כולי' עבד לרב בעי שלומי וכתבו התוס' אין הטעם משום דאי הוי בעי הוה אתי לב"ד ומודה ומיפטר דאפי' לשמואל דאמר לקמן (ד' ע"ה) מודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב הכא כיון דלא עמד בדין לא הוי גברא בר חיובא לענין קנס ולשיטת הירושלמי הוא משום דאעפ"י שבאו עדים אח"כ שגנב עכ"ז חייבין העדים זוממין משום דאילו לא היו מעידים היה מודה ומיפטר וסובר שמואל לשיטת הירושלמי דהא דמודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור היינו אם מחייבים את עצמם אבל אם אין מחייבין את

עצמם כלל חייב וכמו דאמרינן בב"ק (ד' ע"ה) אמר רב המנונא מסתברא מילתי' דרב באומר גנבתי ובאו עדים שגנב פטור שהרי חייב עצמו בקרן אבל אמר לא גנבתי ובאו עדים שגנב וחזר ואמר טבחתי ומכרתי ובאו עדים שטבח ומכר חייב שהרי פטר עצמו מכלום:

ובזה יתבאר הירושלמי שמואל אמר בשלא באו עדי גניבה (והוא ט"ס וצ"ל) והוא שבאו עידי גניבה אעפ"כ חייבין לשלם כפל דהא אם לא יעידו היה יכול להודות וליפטר) אבל אם באו עידי טביחה חייב (פי' אבל בעידי טביחה כיון שבאו עדים אח"כ שטבח חייב וע"כ העדים פטורים דהא כיון שהמעשה הוא אמת שטבח ומכר ולא היה יכול להודות כיון שהיה פוטר עצמו מכלום) וע"ז אמרו משום סומכוס הן משלמין תשלומי כפל שהפסידו אעפ"י שבאו עדים אח"כ שגנב אעפ"כ חייבים דהא יכול להודות אבל בב' וג' הוא משלם דהם לא גרמו לו היזק. וע"ז אמר סומכוס הן משלמים תשלומי כפל והוא משלם שלשה אבל ודאי מיירי שגנב אבל אי לאו"ה נא מחייב סומכוס וכמו דפריך בב"ק (ד' ע"ה) אלימא אריש לית ליה לסומכוס עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה:

וע"ז אמר שמואל דאין למידין דבר מדבר בעדים זוממין דאע"ג דבעידי גניבה חייבים לשלם בעדים זוממין דאעפ"י דבאו עדים אח"כ שגנב אעפ"כ חייבים לשלם משום דילמא היה מודה ומיפטר (כמו שביארתי לשמואל לפי שיטת הירושלמי) וא"כ הכא נמי מחייבי לשלם דילמא לא היתי' שותה וע"ז אמר שמואל אין למידין דבר מדבר בעדים זוממין דהתם אפשר דהי' מודה כדי לפטור אבל הכא אדרבא בודאי היתה שותה כדי שתהיה מותרת לבעלה ולא תפסיד כתובתה]:

עוד איפשר לומר דהבעי' של הירושלמי הוא אם חייבים עידי סתירה לשלם והוא משום דיכולים לומר העידי סתירה שנא ידעו מהעידי קינוי והם לא באו רק להעיד שנסתרה והיא עובר על דת ומצוה לגרשה כמו שכתב הרא"ש (פ"ז דכתובות) ומסקינן בסוטה פ' ארוס' (ד' כ"ה) דעוברת על דת צריכה התרתה להפסיד' מכתובתה ואם רצה הבעל לקיימ' מיבעי' התם אם יכול לקיימה חם לאו ולא איפשטא ולא כופין לי' להוציא ומיהו מצוה לגרשה עכ"ל אבל לא באו להפסידה כתובתה וכה"ג אמרי' בירושלמי (פ"ד דכתובות ה"ה) הביא האב ב' כיתי עדים א' אומרת עמנו הייתם במקום פלוני וא' אומרת הבעל שכרן להעיד עדות שקר פשיטא אותן שאמרו עמנו הייתם במקום פלוני נסקלין (פי' כשחזרו והוזמו הן ואותן שאמרו הבעל שכרן להעיד עדות שקר לוקין ונותני' מאה סלע) אמר ר' יוסי ב"ר בון ולא ע"י אלו וע"י אנו (וכצ"ל) לוקין משום לא תענה ברעך עד שקר (פי' דהא העדים שהעידו ששכרן אינם חייבים רק ע"י העדים שהזימו) וא"כ

יכולים לומר שנא באו לחייבו מלקות ומאה סלע רק להכחיש העדים הראשונים שהבעל הביא שזינתה וע"כ אין צריכין לשלם אלא שלוקין ובה"ג אמרי' בב"ק (כ"ד) א"ל וליעודי תורא מי ניחא ולומרי הנך בתרא חנן מי הוה ידעינן דכל דקאי בי דיני לאסהודי בתור' קאתי אנן לחייבו פלגא נזקא בעינן (פי' וא"כ אמאי אמרינן דנמצאת כת שלישית זוממת כולן חייבין) וכתבו התוס' מקמאי לא הוי מצי למיפרך דמוכחא מילתא דליעודי קא אתי מדהמתינו עד נגיחה ג' וא"ת מאי קאמר מנא ידעינן דכל דקאי בבי דינא כו' לוקמי כגון שהיו האחרונים במעמד כשהעידו כת ראשונה וי"ל דעל כרחך איירי כשהעידו כת שלישית תחלה דאי כשהעידו לבסוף א"כ תקש' מקמאי דילמא לחיובי פלגא נזקא קאתי דליכא הוכחה במה שהמתינו עד נגיחה שלישיה דשמא לא הי' להם פנאי לבוא לב"ד להעיד אלא כשהעידו כה שלישי' אז מוכחא מילתא דליעודי קא אתי ומשני דקא מרמזי רמיזי וכתבו התוס' בד"ה אלא דקא מרמזי רמיזי כו' ולא ברמיזה כההיא דסנהדרין (ד' פ"ו) דהתם מיירי ברמיזה גרועה דלאו מילתא היא אי נמי דיני נפשות שאני

וע"ז אמר בירו' עידי קינוי שנמצאו זוממין לוקין (פי' דהם יכולים לומר שלא באו להפסיד כתובתה דמנא ידעי שיבואו עידי סתירה עידי סתירה שנמצאו זוממין לוקין מהו שישלמו (פי' דהא איפשר שישלמו כגון שהעידו במעמד אח' עם העידי קינוי דאל"ה יכולים לומר שלא באו להפסידה כתובתה אלא באו לומר שהיא עוברת על דת כמו שכתב רש"י בסוטה (ד' כ"ה) דביחוד לחוד הוי עוברת על דת ומצוה לגרשה. אך איפשר לומר דמרמזי רמיזי וא"כ מוכח שבאו להפסידה כתובתה וע"ז אומר לא מכחן היא מפסדת כתובתה וע"ז אומר ייבא כיי דמר ר' בא ר' יהודה בשם שמואל אין למידין דבר מדבר כו' דרמיזה מעולה הוי הוכחה שבאי' להעיד יחד וברמיזה גרועה לא מוכח וע"ז אומר אין למידין דבר מדבר בעדים זוממין ודו"ק:

ובזה יתבאר מה שהבאתי בספרי נחלת יהושע (סי' י"ד) הירושלמי (פ"ז דב"ק ה"ג) עד כדון כשבאו עידי גניבה ועידי טביחה כאחת באו עידי גניבה ולא קיבלום ואח"כ באו עידי טביחה אמר להו הוו יודעים שכבר באו עידי גניבה ולא קיבלו ועל ידיכם אנו מקבלין אותה נמצאו עידי טביחה זוממין משלמין ע"י עדי גניבה ר' חזקיה לא אמר כן אלא עד כדון כשבאו עידי גניבה ועידי טביחה כאחת באו עידי טביחה ולא קיבלו ואח"כ באו עידי גניבה אמר להו הוו ידעין שכבר באו עידי טביחה ונמצאו זוממין עידי גניבה משלמין ע"י עידי טביחה ובספרי נחלת יהושע ביארתי שם דמפני מה פליג ר' חזקיה ולא אמר כמו שאומר תחילה דבאו עידי גניבה ולא קיבלום דעידי טביחה משלמין ע"י עידי גניבה וביארתי שם דחזקיה סובר כר"ע דאמרינן דבר ולא חצי דבר וכמו דאמרינן

בסנהדרין (ד' פ"ו) איתמר עידי גניבה ועידי מכירה בנפש שהוזמו חזקיה אמר אין נהרגין ור' יוחנן אמר נהרגין חזקיה כר"ע דאמר דבר ולא חצי דבר ור"י דאמר כרבנן דאמרי דבר וחצי דבר (ור' חזקיה אזיל לטעמיה ואיפשר זהו חזקיה דאיתא בסנהדרין ואמרינן בב"ק (ד' ע') גנב עפ"י שנים וטבח ומכר על פיהם כו' דאפי' ר"ע שסובר דבר ולא חצי דבר אפ"ה מודה ר"ע בשנים אומרים קידש ושנים אומרים בעל דאע"ג דעידי ביאה צריכי לעידי קידושין כיון דעידי קידושין לא צריכי לעידי ביאה דבר קרינא ביה וה"נ אע"ג דעידי טביחה צריכין לעידי גניבה כיון דעידי גניבה לא צריכין לעידי טביחה דבר קרינא ביה וע"כ ניחא הא דר' חזקיה לא אמר כן כמו שאמר תחילה שבאו עידי גניבה ולא קיבלום (וביארתי שם שטעון החזרתי) וקיבלום ע"י עידי טביחה דא"כ לא מהני עדותן דכל עיקר דמהני עדות טביחה הוא משום דעידי גניבה לא צריכין לעידי טביחה אבל הכא כיון שאין עידי גניבה מספיקין שטוען החזרתי ומקבלים אותן ע"י עידי טביחה שראו אח"כ ועידי טביחה בלא עידי גניבה בודאי אינו מועיל כלל דילמא דידי' טבח וא"כ הוי חצי דבר וע"כ לא אמר כן אלא כשבאו עידי טביחה ולא קיבלום ואח"כ באו עידי גניבה ואמר להו הוו ידעין שכבר באו עידי טביחה ולא קיבלום ועל ידיכם אנו מקבלין אותם נמצאו עידי גניבה משלמי ע"י עידי טביחה דהשתא ניחא דעידי גניבה עדותן מספקת לענין כפל בלא עידי טביחה]:

והנה כעת נראה לי לפרש כמו שביארתי והוא דבירושלמי ליכא כלל הפלוגתא דר"ע ורבנן לענין דבר ולא חצי דבר וכמו דאמרינן הכי לקמן שנים אומרים ראינו שערה א' בגבו וב' אומרים ראינו שערה אחת בכריסו ר' יוסי בר' בון ור' הושעי' ברי' דר' שמי חד אמר פסול וחד אמר כשר מ"ד פסול כמעיד על חצי סימן ומאן דאמר כשר כו' אלמא דסברי דלרבנן אפי' בשנים אומרים ראינו שערה א' בגבו ושנים אומרים בכריסו כשר ולא הביא כלל הפלוגתא דר"ע ורבנן. ע"כ נראה ני לפרש שאומר עד כדון כשבאו עידי גניבה ועידי טביחה כאחת נראה לי שהוא (ט"ס וצ"ל) שלא כאחת. והוא דקאי אמתניתין גנב עפ"י שנים וטבח ומכר עפ"י שנים אחרים אילו ואילו נמצאו זוממין הראשונים משלמין תשלומי כפל והאחרונים משלמין תשלומי ג' וע"ז חומר עד כדון כשבאו עידי גניבה בלא עידי טביחה ועידי טביחה באו אח"כ וע"כ עידי גניבה משלמין כפל אם נמצאו זוממין ועידי טביחה משלמין תשלומי ג' (או שהפי' הוא עד כדון כשבאו כאחת ולח אמרו להם ב"ד כלום א"כ מתחייבין כשהעידו על הגניבה כפל אם הוזמו ועידי טביחה שלשה) וע"ז אומר באו עידי גניבה ולא קיבלום ואח"כ באו עידי טביחה אמר להם הוו ידעין שכבר באו עידי גניבה ולא קיבלום ועל ידיכם אנו מקבלין אותן נמצאו עידי טביחה זוממין

משלמין ע"י עידי גניבה וע"ז אומר ר' חזקי' לא אמר כן דבהא פשיטא כיון דעידי טביחה לא יוכל לחייב תשלומי ג' אלא בצירוף העידי גניבה וא"כ אם לא קיבלו העידי גניבה (כמו שפי' הפ"מ) ואח"כבאו העידי גניבה עם העידי טביחה בודאי דעידי טביחה צריכין להצטרף להתשלומין של כפל דעידי טביחה צריכין לעידי גניבה. וע"ז אומר ר' חזקי' לא אמר כן אלא כשבאו עידי טביחה ולא קיבלו אותם ואח"כ באו עידי גניבה אמר להן הוו ידעין שכבר מקבלין אותן ונמצאו זוממין עידי גניבה משלמין ע"י עידי טביחה דבזה איכא רבותא יותר שאעפ"י שעידי גניבה לא צריכי לעידי טביחה אעפ"כ כיון שבאו בבת אחת ואמרו להם הוו ידעין שעל ידיכם אנו מקבלין אותם ע"כ עידי גניבה מתחייבין ע"י עידי טביחה ומצטרפין לתשלומי הג' וא"כ אם באו כאחת מתחייבין כל עדו' לחוד' ורמיזה לאו כלו' הוא ואפשר לומר בהיפוך ג"כ שר' חזקי' פליג ואמר שעל הראשונה אין עידי טביחה חייבים שיכולים לומר שהעידו על הטביחה ולא ידעו שגנב אך שטבח שורו של חבירו ומחוייב לשלם בעד ההיזק שעל הטביחה וע"ז באו להעיד וע"כ אעפ"י שאמרו שעל ידיהם מקבלין את עידי הגניבה אעפ"כ לא רצו להצטרף ואין לחייב אותן אבל אם באו עידי גניבה בשעה שעידי טביחה מעידין א"כ מוכח שבאו להצטרף וכמו שכתבו התוס' בב"ק (דף כ"ד) אהא דפריך ולימרו הך בתראי אנן מנא ידעינן דכל דקאי בבי דינא לאסהודי בתורא קא אתי וכתבו התוס' דמקמאי לא הוי מצי למיפרך דמוכחא מילתא דליעודי קא אתי מדהמתינו עד נגיחה ג' וע"ז א"ר חזקי' לא אמר כן אלא דעידי גניבה משלמין פ"י עידי טביחה מדאתו אח"כ בשעת העדות של הטביחה ודו"ק:

[**ובזה** יתבאר הירושלמי (פ"ח דב"ק ה"ה) תני והעדים שאמרו מעידין אנו את איש פלוני שסימא עין עבדו והפיל שינו שכן הרב אומר ונמצאו זוממין משלמין לעבד כו' מן אהן עובדא מימר כן א"ר ניסא דמרין כן מעידין אנו על פלוני שנכנס תחת ידו שלם ויצא חבול בשתי' והנה הפ"מ נדח' בזה מאוד עיי"ש. ולי נראה שפריך מן אהן עובדא מימר כן והוא כמו דאמרינן בב"ק (ד' ע"ג) ועוד שהרי הרב אומר כן הרב מי ניחא ליה וע"ז פריך מן אהן עובדא מימר כן (פי' איך אמר שהרב אומר כן הרב מי ניחא ליה) וע"ז אומר וינון דמרין כן מעידין אנו על פלוני שנכנס ת"י שלם ויצא חבול בשתים יוצא לחירות בראשונה ונותן לו דמי שני' (פי' דהא דקאמר שכן הרב אומר כן דהיינו שהיו שני עדים שאמרו תחילה שנכנס ת"י שלם ויצא חבול ואינם יודעים אם שהפיל את שינו תחילה וצריך לשלם דמי עינו או שסימא עינו תחילה וצריך לשלם לו דמי שינו) וע"ז אומר שכן הרב אומר כן (פי' שסימא את עין עבדו והפיל את שינו) (והוא כמו שהקשו התוס' בד"ה א"ל אביי כו' וא"ת אי בב' כיתות מוקמת לרישא אמאי משלמין דמי עין לעבד

תקשי לי' כדפרכינן לעיל בתר דמפקי ליה לחירות דמי עין בעי לשלומי לי' ויכולים לומר לטובתו באנו כדאמר בסנהדרין (ד' מ"א) דיכולים לומר לאוסרה על בעלה באנו וי"ל דלמאי דמוקי השת' במיפך והזמה מסקינן דאיירי כשעמד כבר בדין ומסתמ' כבר נתפרס' הדבר שיצא לחירות והרב בעצמו מודה כדקתני שהרב אומר כן שעמד בדין וכל עיקר שבאו לדין עכשיו לפי שהעבד תובע דמי עינו ומזמין את הרב לדין ורבו מודה ליה דמי שינו לכך כי אתי סהדי לא אתו אלא לגרע כחו של עבד כו'). וע"ז משני בירושלמי כשהיו עדים אחרים שאמרו שנכנס ת"י שלם ויצא חבול ואינם יכולים לומר לטובתו באנו וע"ז חומר שכן הרב אומר כן וע"כ משלמים העדים]:

וע"ז אומר הכא אם העידי סתירה צריכין לשלם שיכולים לומר שלא ידעו מעידי קינוי והם לא באו רק להעיד שהיא עוברת על דת שעוברת על איסור יחוד וא"כ צ"ל מעידים ביחד וא"כ צריכים לשלם ע"ז אומר או ייבא כיי דמר ר' בא ר' יהודה בשם שמואל אין למידין דבר מדבר בעדים זוממין והכא כן. וכמו שכתבו התוס' בב"ק (ד' כ"ד) דרמיזה גרועה לאו מילתא הוא: וכה"ג אומר בירושלמי (ספ"ב דכתובות ה"ו) האיך עבידא היו הכל יודעים שעד שדה ראובן תחום שבת ובאו ואמרו עד כאן היינו באים בשבת ונמצאת השדה של שמעון מהו מפיקתה מן שמעון ומחזירתה לראובן כו' (פי' דכיון שנאמנים לענין תחום שבת והכל יודעים שעד שדה ראובן תחום שבת) מהו מפיקתה מן שמעון ומחזירתה לראובן כו' ר' אחא ר' שמואל בעי הוזמו מהו שישלמו אין ייבא כיי דמר ר' בא רב יהודה בשם שמואל אין למידין דבר מדבר בעדים זוממין (פי' שהם יכולים לומר שלא באו להעיד רק על תחום שבת ואע"ג שהוא הביאם א"כ מוכח שבאו להעיד על השדה ג"כ. אך שאין למידין דבר מדבר בעידים זוממין דעדיין יכולים לומר שלא באו להעיד רק על תחום שבת ולא על השדה וע"כ אינם מחוייבים לשלם אם הוזמו על העדות שאמרו עד כאן תחום שבת) ודו"ק:

קטע י

שם נסתרה א' בשחרית כו' ע' בספרי ע"י (סי' י"ג) ושם ביארתי:

הלכה ב

קטע י

(**ה"ב**) סוטה כל שהיא אסור לבעל כו' ביבמו' (פ"י) ושם בארתי:

פרק ב

הלכה א

קטע ג

כתיב והביא את קרבנה עליה בעלה מהו שיפריש עלי' חוץ מדעתה אחר מהו שיפריש עלי' חוץ מדעתה ייבא כיי דר' יוחנן ארבעה מחוסרי כפרה מפרישין עליהן שלא מדעתן ואלו הן הזב והזבה והמצורע והיולדת שכן אדם מפריש על בנו קטן והוא נתון בעריסה ניחא זב וזבה ומצורע ויולדת ויש קטנה יולדת לא כן אמר ר' רדיפה ר' יונה בשם רב הונא עיברה וילדה עד שלא הביאה ב' שערות היא ובנה מתים משהביאה שתי שערות היא חי' ובנה מת מאי כדון שכן אדם מפריש על בתו קטנה מכיון שהביאה נו כבר יצתה מרשותה (והק"ע והפ"מ נדחקו בזה) דמאי קאמר שכן אדם מפריש על בתו קטנה כיון שקטנ' אינה יולדת. ע"כ נרא' לי שהוא (ט"ס וצ"ל) שכן אדם מפריש על בתו חרשת. וע"כ פריך מכיון שהשיאה (כצ"ל) כבר יצתה מרשותו דאפי' חרשת כיון שהיא גדולה כבר יצתה מרשות אבי' וע"ז משני שכן אדם מפריש על אשתו חרשת וכאן סוטה קטנה אין אה יכול דמר ר' זעירא ר' יסא בשם ר' יוחנן קטנה שזינתה אין לה רצון להיאסר על בעלה וחרשת אין את יכול דכתיב ואמרה האשה כו' אמר ר' אבין מכיון דכתיב ושמחת אתה וביתך והוא מעוכב מלשמוח עמה מפריש עליה חוץ מדעתה. ר' אחא בשם ר' הילא אינו מפריש עליה עולת העוף אלא חטאת העוף מפני שהיא מכשרתה לאכול בזבחים תני אינו מפריש עליה אלא דבר שהוא מתירה לה בזה אמר ר' יוסי אין לך אלא זה ופי' הפ"מ אין לך אלא זה ולא קרבן אחר ור"י פלי"ג אהא דלעיל דמפריש עלי' קרבן סוטה כו' וכן פי' הק"ע אין לך זה אבל דבר אחר הדומה לזה ולאפוקי מדר' אבין עכ"ל ודבריהם דחוקים:

[**וע"כ** נ"ל דהא דאמר ר' יוסי אין לך אלא זה (פי' דהא דאמר ר' אילא אינו מפריש עלי' עולת העוף אלא חטאת העוף מפני שהיא מכשרתה לאכול בזבחים (פי' וע"כ בעלה מפריש עלי' ביולדת חטאת העוף והוא מפני שהבעל מעוכב מלשמוח עמה). וע"כ מפריש עליה שלא מדעתה וזהו דוקא בחטאת העוף מפני שהיא מכשרתה לאכול בזבחים, משא"כ בעולת העוף שאינה מעכבת מלאכול בקדשים ע"כ בעלה אינו יכול להפריש עלי' שלא מדעתה וזהו דוקא ביולדת שאין קטנה יולדת אבל בשאר מחוסרי כפרה דילפינן מדכתיב זאת תורת הזב בין גדול בין קטן דמביא חטאת העוף ועולת העוף. ובזב אין חילוק בין חטאת העוף לעולת העוף דהתם האב מביא ואין הטעם מפני שצריך לשמוח אך ביולדת דאין קטנה יולדת והטעם משום שהבעל מביא על אשתו

חרשת ע"כ מחלקין בין חטאת העוף לעולת העוף ע"ז אמר ר' יוסי אין לך אלא זה בלבד אבל לא בשאר מחוסרי כפרה]:

הלכה ה

קטע ה

(ה"ו) **ששומרת** יבם שזינתה ר"א אומר מותרת לביתה ריב"ל אמר אסורה לביתה רבנן אמרין א"ר מנא לא כן אמר ר' יעקב בר אחא בשם ר"א שומרת יבם שמתה מותר באמה. הנה המפרשים נדחקו בזה [ולי נראה שצ"ל ר' אלעזר אמר אסורה לביתה ריב"ל אמר מותרת לביתה רבנן אמרין אמר ר' מנא לא כן אמר ר' יעקב בר אחא בשם ר"א שומרת יבם שמתה מותר באמה והוא כמו שביארתי ביבמות שלשיטת הירושלמי דיש זיקה היינו דווקא אם באה לידי חליצה או יבום אבל אם לא באה לידי חליצה בטלה זיקתה למפרע וכמו שביארתי בכמה מקומות ביבמות דהא דאמר ר' ינאי נמנו וגמרו שאין קדושין תופסין ביבמה היינו דווקא אם באה לבסוף לידי חליצה ויבום וכמו דאמרינן שם (בפ"ק דיבמות) הכל מודים בצרה שהוא חייב קידש א' מן השוק את אחת מהן ובא היבם וחלץ לה ובא עליה נפקעו ממנה הקידושין (והוא משום דאיגלאי מילתא למפרע דיש זיקה) חלץ לחבירתה ובא עליה למפרע חל עליה קידושין וא"כ כיון שאיפשר שתמות או שלא יחלוץ לה א"כ בטלה זיקה למפרע וא"כ אמאי סובר ר"א דאסורה לביתה וע"ז משני בגין דתנינן זה הכלל כל שתבעל ולא תהא אסורה לו לא היה מתנה עמה מה תנא הדא מתניתין לא רבנן ולא ר"ע אלא כיני מן דמר מותרת לביתה רבנן דלא כר' עקיבא ומאן דמר אסורה לביתה ר' עקיבא דלא כרבנן (פי' דלר"ע שסובר דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין וא"כ כיון דלא תפסי בה קידושין ע"כ אסורה לביתה ולא דמי להא דר' ינאי סובר דנמנו וגמרו שאין קידושין תופסין ביבמה דלר' ינאי הטעם משום זיקת יבמין והיינו דווקא אם קידש ואח"כ חלץ לה ע"כ פקעי ממנה הקידושין אבל בתחילה הוא בספק דילמא לא אתי לידי חליצה ויבום וכמו דפריך לא כן א"ר יעקב בר אחא בשם ר' אלעזר שומרת יבם שמתה מותר באמה (ולא כמו שיטת הש"ס דילן ביבמות (ד' י"ח) דזיקה בכדי לא פקעה) וע"כ כיון שהוא משום זיקה ע"כ שומרת יבם שזינתה מותרת לביתה דבשעת הזנות לא הוי כאשת איש משום דילמא לא יבוא לבסוף לידי חליצה או יבום) וכמו דאמרי' לקמן א"ר ינאי שומרת יבם שזינתה מותרת לביתה והתוס' כתבו בסוטה (דף י"ח) לפי הירושלמי משמע דפליג ר' ינאי אר' ינאי הא דאמר ביבמות (דף צ"ב) א"ר ינאי בחבורה נמנו וגמרו אין קדושין תופסין ביבמה גרסי' הכא בירו'א"ר שמואל לא כן א"ר ינאי בחבורה נמנו וגמרו אין קדושין תופסין ביבמה ולפי מה שביארתי דלשיטת

הירושלמי תלוי הזיקה שיהיה לבסוף אי אתי לידי חליצה ויבום וע"כ זינתה מותרת ואמרינן לקמן ר' יעקב בר זבדי בשם ר' אבהו מעשה היה וכהנת היתה והתירוה לביתה דאע"ג דחייבי לאוין הוי לכ"ע אפ"ה כיון דלא הוי זר אצלה מעיקרא ע"כ מותר אפי' בכהנת ג"כ משא"כ לר"ע שסובר דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין וא"כ אינו תלוי מה שיהיה לבסוף וע"כ כיון דממזר נמי הוי ע"כ בודאי אם זינתה אסורה לביתה וע"כ הא דתנינן תמן שלא סטיתי ארוסה ונשואה כו' ושומרת יבם אתי כר"ע וע"כ אמר ר"א (לפי הגהתי) דאסורה לביתה ודו"ק]:

קטע ז

שם לא שהי' ר"מ אומר המים בודקין אותה מעכשיו אלא המים פקודין בה כשתטמא בודקין אותה למפרע תורת הקנאות תורת העולמים זו אין האשה שותה ושונה אמר ר' יודה העיד נחמי' איש שיחין את ר' עקיבא האשה שותה ושונה אמר ר' עקיבא אני אפרש מאיש א' אין האשה שותה ושונה משני אנשים האשה שותה ושונה:

והנה הפ"מ פי' תורת הקנאות תורת העולמים כלומר דנוהגות לדורות קאמר כו' והק"ע פירש תורת העולמים שאינם צריכים להשקותה עוד זו אין האשה שותה ושונה (פי' הפ"מ דזאת הוא שאין האשה שותה ושונה) ולי נרא' לפרש דקאמר תורת הקנאות תורת העולמים דהיינו לדברי ר' מאיר שאומר שהמים בודקין אותה על להבא ע"ז אמר תורת הקנאות תורת העולמים וע"ז אומר זו אין האשה שותה ושונה (פי' ר"מ שסובר אמן שלא נטמאתי אמן שלא אטמא א"כ בודאי דסובר דאין האשה שותה ושונה וכמו שכתב המ"ל ברמב"ם (פ"א מה' סוטה) שהרב מהרי"ט מקשה דמאחר דקיי"ל כר' מאיר דהוה משביע על העתיד והמים בודקין אותה לעתיד א"כ מאי האי דאיפליגו בפ"ב דסוטה (ד' י"ח) אם האשה שותה ושונה ואנן קיי"ן דבבועל אחר חוזר ושונה דלמאי הלכה חוזר ושונה הא אם אמת הדבר שנטמאה בקינוי שני' היו המים בודקין אותה משום שתי' ראשונה וא"כ מה יתן ומה יוסיף שתי' שניה וע"ז אומר זו אין האשה שותה ושונה (פי' דלדברי ר"מ שאומר דהמים בודקין אותה על לעתיד א"כ בודאי דסובר דאין האשה שותה ושונה) (וכפי' הק"ע) ואפשר לומר דהירו' אזיל לטעמי' דהנה המ"ל האריך בזה ליישב קושית המהרי"ט וכת' דמים אלו כל שנשתו כדין שאם הי' טומאה באותו סתירה היו בודקין אותו אז יש להם כח שאף אם היתה טהורה באותו פעם אם חזרה ונטמא' היו בודקין אותו על הטומא' השני' אבל אם בפעם הא' נישתו שלא כדין כגון שהיו עדי' באותו טומאה ולפיכך לא בדקוה א"כ אפי' חזרה ונטמאת ובאותה טומאה לא היו עדים אין המים בודקין הטומאה השניה ולפיכך חוזר ומשקה אותה משום דאמר על הטומאה

ששתתה פעם ראשונה היו עדים בדבר ולפיכך אזדא לי' סגולת המים ולפיכך לא בדקוה אף מטומאה שני':

וזה הוא לשיטת הש"ס דילן דאמרינן בסוטה (ד' ו') דאמר רב ששת סוטה שיש לה עדים במדינת הים אין המים בודקין אותה מ"ט דאמר קרא ועד אין בה דליכא דידע בה לאפוקי הא דאיכא דידע בה ואמרינן שם תני' כוותי' דרב ששת ולאו מטעמי' טהורה ולא שיש לה עדים במדינת הים אבל בירושלמי (פ"ג ה"ה) אמרינן ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא זו טהורה לא שבאו לה עדי' ממדה"י שהיא טמא' כו' א"ר יצחק כן אנן קיימין כששת' ולא בדקו אותה המים שלא תאמר עידי שקר הן לפיכך לא בדקו אותה המים אתא מימר לך שאין המי' בודקין באשה שהיא אסור' לביתה. ונ"ל דהירושלמי אינו סובר כשיטת הש"ס דילן דאפי' יש לה עדים במדינת הים נמי אין בודקין דהא בירושלמי לא קאמר שיש לה עדים במדינת הים אלא שלא באו לה עדים שהיא טמאה משמע דווקא כשבאו ועוד דלפי הטעם שאומר שאין המים בודקין באשה שהיא אסורה לביתה משמע דווקא אם באו עדים שהיא טמאה וע"כ כיון שאסורה ע"כ אין המים בודקין אותה וע"כ אפי' באו עדים אחר ההשקאה אעפ"כ כיון דקמי שמי' גלי' שיבואו עדים ע"כ אין המים בודקין אותה דבלאו"ה תהי' אסורה וע"כ אין המים בודקין אות' וא"כ אם לא באו עדים אף שיש לה עדים במדינת הים נמי המים בודקין אותה לפי שיטת הירושלמי א"כ ליכא למימר דאפי' לר"מ שותה ושונה (פי' דלדברי ר' מאיר שאומר דהמים בודקין אות' על להבא א"כ סובר דאינו שותה ושונה:

[**ובזה** יתבאר הירושלמי (פ"ח דשבועות ה"ב) ר' יוחנן בעי שבועת סוטה מהו שחייבין משום שבועת ביטוי מה נן קיימין אם בשוגגת בעבירה ובשבועה אין כאן סוטה אם במזידה בעבירה ובשבועה אין כאן קרבן אתי דרב כר' עקיבא ואין יסבור כר' ישמעאל (פי' דאינו חייב אלא על העתיד לבוא) אתי היא דר"מ אמר אמן שלא נטמאתי שלא אטמא כו' ועיין מה שביארתי ע"ז בספרי שפת הנחל (דרוש ה'). ולכאורה יש לדקדק קצת דכיון דהקשה תחילה דעל לעבר לא מצי למיבעי' דאם בשוגגת בעבירה כו' אין כאן סוטה אם במזידה בעבירה כו' אין כאן קרבן א"כ ה"ל למימר דהאיבעי' הוא בלהבא אפי' לר"ע אם סובר כר' מאיר דהא ר"ע מחייב בשניהם בלעבר ובלהבא אלא ודאי דר"ע לא מצי סבר כר"מ דהא בברייתא שמביא הירושלמי תני א"ר עקיבא אני אפרש מאיש א' אין האשה שותה ושונה מב' אנשים האשה שותה ושונ' א"כ לא מצי סבר ר"ע כר"מ שהמים בודקין על להבא ג"כ א"כ למאי צריך שתשתה עוד הא המים בודקין על להבא ג"כ אלא ודאי דסובר ר"ע דלא כר' מאיר ע"כ אמר אין יסבור כר' ישמעאל ור' ישמעאל

יסבור כר"מ (ויש לדחות דהירושלמי אינו מחולק עם הש"ס דילן וע' בסוטה (ד' ו') בתוס' ד"ה משבאו כו' מספקא לרבי אי דוקא נקט שנים אבל עד אחד לא ועיין בתוס' בשבועות (ד' ל"ב) ובמ"ל ברמב"ם שם ובמ"א יתבאר]:

פרק ג

הלכה ד

קטע יא

ומכות פרושים זה שהוא נותן עצה ליתומים להבריח מזונות מן האלמנה דהדא ארמלתא דר' שובתי כו' ע' ע"ז בס' נחלת יהושע (דרוש י"ב) מה שביארתי על הירושלמי דהכא ועל הירושלמי דכתובות (פ"ד) אמר רב יהודה אמר רב התובעת כתובתה בבית דין אין לה מזונות אמר ר' יוסי ובלבד מן השופי אבל באונס לא ע"ש:

הלכה ה

קטע ג

(ה"ה) **ואם** לא נטמאה האשה וטהורה היא זו טהורה לא שבאו לה עדים שהיא טמאה אם נטמאה האשה זו טהורה לא שתלתה לה זכות ואתי' כמ"ד הזכות תולה ואינה ניכרת ברם כמ"ד הזכות תולה ונכרת אמר ר' יצחק כן אנן קיימין כששתת ולא בדקו אותה המים אתא מימר לך שאין המים בודקין באשה שהיא אסורה לביתה. אמר ר' יודא ואתי' כמאן דמר הזכות תולה ואינה נכרת ולמה לא הוכרה מפני שהזכות תולה לה ולפי גי' זו צריך לומר דהא דאמר תחילה ואתי' כמ"ד הזכות תולה לה ואינה ניכרת היינו לומר שאם יש עדים שהיא טמאה אעפ"כ שלא בדקוה המים אפ"ה אסור' והא דלא בדקוה המים הוא מפני שהזכות תולה ואינה ניכרת ע"כ איפשר לומר שהזכות תולה לה והוא כמו דאמרינן בפרק קמא דסוטה (ד' ו') אי אמרת בשלמא אין המים בודקין אותה שפיר אלא אי אמרת מים בודקין תגלי מילתא למפרע דסהדי שקרי נינהו א"ל ר"י לעולם אימ' לך מים בודקין אות' והא אימ' הזכות תלה וע"ז אומ' א"ר יודא ואתי כמאן דמר הזכו' תולה ואינה ניכר' ולמה לא הוכרה מפני שהזכות תלה לה (פי' וע"כ לא בדקוה מיא). וע"ז אומר אמר ר' יצחק כן אנן קיימין כששתת ולא בדקו אותה המים שלא האמר עידי שקר הן לפיכך לא בדקוה המים אתא מימר לך שאין המים בודקין באשה שהיא אסורה לביתה וע"ז אמר ר' יודא ואתי כמ"ד הזכות תולה ואינה ניכרת ולמה לא הוכרה מפני שתלה לה זכות (פי' הפ"מ דאין הטעם משום שאין המים בודקין אם באו עדים אלא משום שהזכות תלה) אך א"כ לא יתיישב היינו כמו דקאמר תחילה ואתי' כמאן דמר

הזכות תולה ואינה ניכרת ברם הכא כמאן דמר זכות תולה וניכרת ע"כ נראה לי שצריך לגרוס תחילה ואתי כמאן דמר הזכות תולה וניכרת ברם כמ"ד הזכות תולה ואינה ניכרת (פי' בתמיה) והיינו דתחילה הי' סובר דהא דאמר טהורה היא לא שתלתה לה זכות היינו שאם תלה לה זכות שהיא אסורה וא"כ מניין יודעים דהא דלא בדקוה הוא משום שהלה לה זכות ע"ז אומר ואתי כמ"ד הזכות תולה ונכרת ברם כמ"ד הזכות תולה ואינה ניכרת א"כ למה אסורה וע"ז אומר דהטעם הא דאמר טהורה ולא שבאו לה עדים וא"כ קשה כמו דמקשה הש"ס דילן בסוטה (ד' ו') תיגלי מילתא למפרע דסהדי שקרי נינהו וע"ז אומר אמר ר' יצחק כן אנן קיימין כששתת ולא בדקוה המים שלא תאמר עידי שקר הן לפיכך לא בדקוה המים אתא מימר לך שאין המים בודקין באשה שהיא אסורה לביתה וע"ז אומר אמר ר' יהודה ואתי כמ"ד הזכות תולה ואינ' ניכרת ולמה לא הוכרה מפני שהזכות תלה)פי' דהא דאמ' טהורה היא ולא שתלתה לה זכות קאי למאי דאמ' תחילה טהורה ולא שבאו לה עדים) וע"ז אומר טהורה היא ולא שתלתה לה זכות וע"כאם באו עדים שהיא טמאה תולין דהא דלא בדקוה מיא הוא משום דתלה לה זכות וע"ז אומר ואתי כמ"ד הזכות תולה ואינה ניכרת ברם כמ"ד ניכרת א"כ בדקוה מיא וכבר ביארתי שנראה לי דשיטה הירושלמי היינו דווקא שבאו עדים והעידו אבל לא אם יש לה עדים במדינת הים:

וע"כ אינו מקשה הירושלמי כמו דמקשה הש"ס דילן בסוטה (ד' ו') ואלו שמנחותיהן נשרפות האומרת טמאה אני ושבאו לה עדים כו' אי אמרת בשלמא המים בודקין את אשתו אלמא בה מיקדש ומיקרב היא וכי קדיש מעיקרא שפיר קדיש מש"ה מנחתה נשרפת אלא אי אמרת אין המים בודקין אשתו תגלי מילתא למפרע דכי קדיש מעיקרא בטעות קדיש וכן אמרינן בירושלמי (ה"ג) הדא אמרה שמנחת סוטה קדשה עד שלא תכתב המגילה אמר ר' יוסי דרובה תני ר' חייא (פי' דרבותא יותר אמר ר' חייא) עד שהיא בדרך מנחתה קידשה אמר ר' יוסי בר בון מתניתא אמרה כן שבעלה בעלה בדרך (פי' וא"כ מוכח שאפי' שהיא בדרך מנחתה קדשה) וקשה דמניין מוכיח הירושלמי דאפי' כשהיא בדרך קדשה הא איכא לפרש מתניתין שבעלה בא עלי' בדרך (פי' שנתודע אחר שקידשו את המנחה שבעלה בא עלי' בדרך) ומה מוכיח הירושלמי שאפי' כשהיא בדרך קדשה אך זה יתבאר במה שהקשו התוס' בסוטה (ד' כ"ב) בד"ה ושבעלה בא עליה בדרך תימא לר"י אמאי נשרפת כיון דבדרך בא עליה היינו קודם וכיון דאין המים בודקין אותה כדאמר ונקה האיש מעון בזמן שהאשה מנוקה מעון כו' תגלי מילתא למפרע דכי קדיש בטעות קדיש כדאמרינן גבי משבאו לה עדים שנטמאה דהואיל הואיל ולא לבדוק עומדת

ולא ראויה למנחה לא היה ראויה לכלי ואין כלי שרת מקדשין אלא בראוי להן ונראה דדוקא לגבי שבאו עדים כו' משום דמנחה לברר עון וכשיש שם עדים העון מבורר ואין צריך בירור אבל הכא שבא עלי' בדרך שצריך לברר אע"ג דאין המים בודקין כי קדיש מעיקרא שפיר קדיש מאחר שלא נתברר העון כו' והירו' לא ס"ל הכי:

ע"כ סובר הירושלמי דהא דתנן בא עליה בדרך היינו לאחר שקידש המנחה וע"כ נשרפת ומזה מוכיח הירושלמי שאפי' כשהיא בדרך קדשה וא"כ אמאי לא מקשה הירושלמי על הא דתנן ושבאו לה עדים שנטמאה דאי אמרת אין המים בודקין אותה תגלי מילתא למפרע דכי קדיש מעיקרא בטעות קדיש ותיפוק לחולין ע"כ נראה לי דהא דמקשה הש"ס דילן בסוטה (ד' ו') דתגלי מילתא למפרע דכי קדיש מעיקרא בטעות קדיש ותיפוק לחולין היינו דווקא למאי דאמר רב ששת דסוטה שיש לה עדים במדינת הים אין המים בודקין אותה מ"ט דאמר קרא ונסתרה והיא נטמאה ועד אין בה דליכא דידע בה לאפוקי הא דאיכא דידע בה וא"כ הוא גזירת הכתוב וע"כ פריך דכי קדיש מעיקרא בטעות קדיש ותיפוק לחולין אבל לפי שיטת הירושלמי דקאמר ר' יצחק כן אנן קיימין כששתת ולא בדקו אות' המים שלא תאמר עידי שקר הן לפיכך לא בדקו אותה המים אתא מימר לך שאין המים בודקין באשה שהיא אסורה לביתה. וא"כ היינו דווקא כשבאו עדים אח"כ וע"כ תחילה קדשה שמא לא יבואו עדים וכמו שכתבו התוס' בחולין (ד' פ"ב) בד"ה והא תנן וא"ת כו' וי"ל כו' דגמרי ומקדשי דלא מסקי כו' שימצא ההורג ועיין תוס' גיטין (ד' י"ז) בד"ה זנות כו' ופירשו התוס' זנות בעדים ובהתראה ועוד דילמא לא יבואו ויעידו אך שאין המים בודקין באשה שהיא אסורה לביתה והוא משום דקמי שמיא גלי' שיבואו עדים וע"כ לא בדקו מיא אבל אעפ"כ מנחתה נשרפת משום דקדשינהו כלי:

הלכה ו

קטע ד

שם (ה"ו) תני נטמאת מנחה עד שלא קרב הקומץ מתה היא ומת בעלה השיריים אסורין שעל ספק באת מתחילה כפרה ספיקה והלכה לה באו לה עדים שהיא טמאה בין כך ובין כך מנחתה אסורה מהו בין כך ובין כך בין שקמץ בין שלא קמץ בין שהקטיר בין שלא הקטיר ר' אילא אמר בין שקמץ ובין שלא קמץ בשלא הקטיר אבל אם הקטיר השיריים מותרים והנה הפ"מ לא הגיה בזה כלום והנה בכאן יש (ט"ס) וצריך להגיה והק"ע הגיה כמו דאיתא בש"ס דילן בסוטה (ד' ו') נטמא מנחתה עד שלא קידש בכלי הרי היא ככל המנחות ונפדה משקדשה בכלי הרי היא ככל המנחות ונשרף קדש הקומץ ולא הספיק להקריבו עד שמת הוא או שמתה היא הרי היא ככל המנחות ותשרף קרב הקומץ ולא

הספיק לאכול משיריים עד שמת הוא או עד שמתה היא הרי היא ככל המנחות ותאכל שעל הספק באה מתחילה כפרה ספיקה והלכה לה באו לה עדים שהיא טמאה מנחתה נשרפת. וכן הגיה בירושלמי:

אך עכ"ז לא יתיישב אהא דתני' בברייתא בירושלמי באו לה עדים שהיא טמאה בין כך ובין כך מנחתה נשרפת ואמר מהו בין כך ובין כך בין שקמץ בין שלא קמץ בין שהקטיר בין שלא הקטיר ולפי"ז ניחא הא דתני לה לבאו עדים בפני עצמה ולא כללינהו לאם נטמאת מנחתה וכן מת היא ומת בעלה משום דהתם אם הקריב הקומץ אמרינן זה שירים מותרין שעל הספק באה מתחילה כפרה ספיקה והלכה לה אבל אם באו עדים שהיא טמאה בין כך ובין כך מנחת' אסורה וכמו שאומ' בין שקמץ בין שלא קמץ בין שהקטי' בין שלא הקטיר אבל לר' אילא שאומר דבין שקמץ ובין שלא קמץ בשלא הקטיר אבל אם הקטיר השירים מותרים א"כ קשה דליתנינהו בחדא בבא ונטמאת מנחתה כו' או שבאו לה עדים שהיא טמאה עד שלא כו' וכן הקשה הק"ע וכתב דאין לתרץ דבנטמאת מנחתה בעינן דווקא שקידשה הקומץ אבל בבאו לה עדים אפי' משקדשה בכלי אסורה דהא במתניתין מפורש דבנטמאת מנחתה נמי משקידשה בכלי נשרפת. וכן כתבו תוס' במתניתין בסוטה (ד' כ"ב) בד"ה אלו כו' דקתני דהוא הדין אם משקדשה בכלי נשרפת ואיידי דקתני סיפא קירב הקומץ בנאכלת נקט רישא קידש הקומץ ורבותא נקט אעפ"י דכבר קדיש וקרוב להקרבה טפי משקידשה בכלי אפ"ה נשרפת ותירץ הק"ע דמדתני בסיפא דהך ברייתא נמצאו עדי' זוממין מנחתה תולין כדאית' בבבלי (פ"ק ד' ו') לכך תני לבאו עדים בבבא בפני עצמה והוא דוחק:

[**ע"כ** נראה לי להגיה הירושלמי כך תני נטמאת מנחתה עד שלא קרב הקומץ (והוא ט"ס וצ"ל) עד שלא קידש הקומץ מת היא ומת בעלה השיריים אסורין ובכאן צ"ל) משקידש הקומץ השירי' מותרים (והא דתני' כפרה ספיקא והלכה לה צריך לגרוס אח"כ) באו לה עידים שנטמאה בין כך ובין כך מנחתה אסורה מהו בין כך ובין כך בין שקמץ בין שלא קמץ בין משהקטיר בין משלא הקטיר (פי' דכיון דבאו לה עידים שהיא טמאה ואין המים בודקין באשה שהיא אסורה לביתה ע"כ אפי' בשהקטיר נמי מנחתה אסורה) ר' אילא אמר בין שקמץ ובין שלא קמץ בשלא הקטיר אבל אם הקטיר השיריים מותרים (ובכאן צריך לגרוס) שעל ספק באה מתחילה כפרה ספיקא והלכה לה והוא כמו שהביאו התוס' בסוטה (ד' ו') בד"ה קרב הקומץ נראה דהוא הדין אם קירב הקומץ ובאו עדים שנטמאת דאמר נמי כפרה ספקא דהכי אמרינן בפ' בתרא דכריתות (ד' כ"ד) גבי חטאת העוף הבאה על הספק אם משנמלקה נודע לו שילדה אסור אפי' בהנאה שעל הספק באת

כיפרה מספיקה וע"כ א"ר אילא בין שקמץ ובין שלא קמץ בשלא הקטיר אבל אם הקטיר השיריים מותרין שעל הספק באה מתחילה כיפרה מספיקה והלכה לה:

והא דהש"ס דילן לא סבר הכי הוא משום דהירושלמי לטעמי' וכמו דאמרינן בכריתות (ד' כ"ד) ר' יוסי אומר אפי' הדם בכוס יזרוק והבשר יאכל ופריך לר' יוסי אמאי יזרוק הא ה"ל ידיעה בשעת מליחה אמר רבא ר' יוסי סבר לה כר"ש דאמר כל העומד ליזרוק כזרוק דמי ופריך אימר דאמר ר"ש במידי דעומד ליזרוק אבל האי אינו עומד לזרוק אמרי במערבא קסבר ר' יוסי כלי שרת מקדשין את הפסול בתחילה ליקרב וע"כ תני בברייתא לפי שיטת הירו' דאם נטמאת מנחתה או שמת בעלה או שמתה היא עד שלא קידש הקומץ תשרף אבל משקידש הקומץ א"כ הוי כמו שנתקבל הדם בכלי לזרוק וכמו שכתב רש"י בסוטה (ד' ו') בד"ה קידש הקומץ שקמצה ונתן הקומץ בכלי שרת בקדושת קומץ שהמנחה טעונה ארבע עבודות כנגד ארבע עבודות של דמי זבחים קמיצה מתוך כלי שרת כנגד שחיטה שהסכין של כלי שרת מקדש את הדם ומתן כלי להקדיש הקומץ בכלי שרת שני כנגד קבלת הדם הולכה כנגד הולכה והקטר הקומץ כנגד זריקת הדם:

וע"כ אם קידש בכלי אעפ"י שנטמאת אך הירושלמי לטעמיה כמו דאמרינן בכריתות (ד' כ"ד) דאמרו במערבא כלי שרת מקדשין את הפסול בתחילה ליקרב ע"כ משקידש הקומץ דהוי כמו שנתקבל בכלי ע"כ אפי' נטמאת מנחתה נמי תיקרב וכמו דאמרו במערבא וזהו שיטת הירושלמי שלמי וכמו שכתבו התוס' בזבחים (ד' פ"ו) כלי שרת מהו שיקדשו את הפסולין כו' א"ל לכתחילה ליקרב קא מיבעי' ליה וכתבו התוס' שם וכן הא דתנן מנחות (ד' ק') המנחות והנסכים שנטמאו משקידשו בכלים אין להם פדיון דמשמע מקרב לא קרבו בעירה לכלי חול מיירי וע"כ אמר דאם נטמאת מנחתה משקידשה בכלי תיקרב (לפי הגהתי בירושלמי) אבל אם באו לה עדים בין כך ובין כך מנחתה אסורה וכמו שכתבו התוס' בכריתות (ד' כ"ג) דלא בכל מקום אמרינן כלי שרת מקדשין את הפסול בתחילה לקרב וע"ז קאמר תחילה דאפי' הקטיר נמי השיריים אסורים דכיון דבאו עדים שנטמאת א"כ אינה כלל בהקרבה דהקרבה הוא לברר קא אתי וכיון שבאו עדים בכה"ג לא אמרינן דכפרה ספיקה והלכהלה ואפשר שסובר דבאו לה עדים כיון דלא בדקו מיא וע"כ לא אמרינן דכפרה ספיקה והא דאסורה אפשר שסובר הירושלמי כמו דאמרינן בסוטה (ד' ג') דגזירה שמא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול ור' אילא אמר מהו בין כך ובין כך בין שקמץ בין שלא קמץ (והוא ט"ס וצ"ל) בין קידש בין שלא קידש בשלא הקטיר אבל אם הקטיר השיריים אסורין (ובכאן צ"ל דכפרה ספיקה והלכה לה (פי' דהא דאמר אם באו עדים בין כך ובין כך מנחתה אסורה היינו בין שקידש ובין שלא קידש

דבזה לא אמרינן בכלי שרת מקדשין את הפסול בתחיל' ליקרב וכמו שחילקו התוס' בכריתו' (ד' כ"ד) בד"ה קסבר ר"י כלי שרת מקדשין את הפסול בתחלה ליקרב וא"ת בזבחים (ד' פ"ד) בעי ר"ל מר"י כלי שרת מהו שיקדשו לכתחילה ופשט לי' דאין מקדשין ושמא דלא כר' יוסי וי"ל דבעלמא בשאר פסולין אית ליה אין מקדשין והכא שאני דאין זה פסול כל כך שהיה מתחילתו קרבן ובא על נקיפת לב ואינו חולין ועדיין שם אשם עליו ורבנן דאמרו ישפך לא קשיא דיש לומר דכי נמי בעלמא מקדש ה"מ משום דהוי קדשים אך אירע בהן פסול אבל הכא דנמצא שהיו חולין אין כלי שרת מקדשים אלא קדשים פסולין וע"כ אם באו לה עדים שנטמאת אפי' אם קידש הקומץ נמי אין מקדשין את הפסול מתחילה ליקרב משא"כ אם נטמאת המנחה דאמרינן כלי שרת מקדשין את הפסול מתחילה ליקרב אבל אם הקריב אפי' באו עדים נמי אמרינן כפרה ספיקה והלכה לה והא שביארתי דהירושלמי ס"ל כשיטתא דבני מערבא דאמרו דכלי שרת מקדשין את הפסול מתחילה ליקרב הוא כמו שביארתי בספרי נועם ירושלמי ביומא (פ"ד ה"ג) חתה והקטיר ונשפך הדם יביא פר אחר ויכנס בדמיו עד שלא הקטיר נשפך הדם תהא פסולה וצריך לחות בתחילה ע"ש שביארתי ג"כ שהירושלמי סובר דכלי שרת מקדשין את הפסול מתחלה ליקרב דלא כהש"ס דילן וכן ביארתי בירושלמי (ספ"ד דסוכה ה"ה) עיין שם ודו"ק]:

קטע ה

שם (ה"ו) איליז שירים משום מה הם באים משום קומץ א ש לי משום שיריים אין תימר משום קומץ אינן נותנים בלילה כו עיין בק"ע ששגה בזה והעיקר כמו שפירש הש"מ ודו"ק:

הלכה ז

קטע ד

(**ה**"ז) **ר**' דוסא ממלחיא כו' כהנת מותרת לצאת חוצה לארץ מ"ט אמור אל הכהנים לא אל הכהנות דלכן מה אנן אמרין הואיל והיא בכלל גזירה לא תצא ותהא בכלל גזירה ולא תצא אם אומר את כן נמצאת מדחה פרשת טמאות (ופי' הפ"מ הואיל והוא בכלל גזירה כלומר אי לאו דאשמועינן ר' אליעזר הוה אמינא דחכמים גזרו שם ואפי' כהנת בכלל ופריך ותהא בכלל גזירה אימא הכי נמי דהיא בכלל גזירה נמצאת מדחה פרשת טמאות ופי' הפ"מ דהא כתיב אל הכהנים ולא אל הכהנות וכן פירש הק"ע והוא דוחק): **וע**"**כ** נראה לי לבאר והוא דקאמר דלכן מה אנן אמרין הואיל והיא הגזירה לא תצא והוא כמו דאמרינן בב"ק (ד' ט"ו) איש או אשה כי יעשו מכל חטאת השוה הכתוב חשה

לאיש לכל עונשין שבתור' וא"כ אף היא בכלל הגזיר' ולא תצא וע"ז אומ' אם אומ' את כן (שהנשים מוזהרות ג"כ על לאו דלא יטמא] נמצא מדחה פ' הטמאות וזה יתבאר במה דאמרינן בברכות (ד' י"ט) אמר רב יהודה אמר רב המוצא כלאים בבגדו פושטו ואפי' בשוק מ"ט כו' ת"ש ולאחותו מה ת"ל הרי שהיה הולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו ושמע שמת לו מת יכול יחזור ויטמא אמרת לא יטמא יכול כשם שאין מטמא לו כך אינו מטמא למת מצוה ת"ל ולאחותו לאחותו הוא דאינו מטמא אבל מטמא הוא למת מצוה אמאי לימא כו' שאני התם דכתיב ולאחותו וליגמר מינה שב ואל תעשה שאני וכתבו התוס' בד"ה שב ואל תעשה שאני וא"ת נזיר וכ"ג קום ועשה הוא דיטמא למת ותירץ רש"י דקרא גלי לן דלאו דלא יטמא לא נאמר גבי מת מצוה והתו' כתבו דנראה דמנזיר לא גמרינן דמה לנזיר שכן ישנו בשאלה וכן מכהן מה לכהן שכן לאו שאינו שוה בכל וא"כ הרי דכהן מטמא למת הוא משום דהוי לאו שאינו שוה בכל והתוס' כתבו ביבמות (ד' ה') בד"ה ואכתי כו' ועוד קשה דלקמן (ד' כ') גבי אלמנה לכה"ג דחולצת ולא מתייבמת פריך בשלמא מן הנשואין לא אתי עשה כו' אלא מן האירוסין ליתי עשה ולדחי ל"ת מן הנשואין נמי אמאי ניחא ליה והא לאו ועשה שאינו שוה בכל הוא וכן שם גבי פלוגתא דר' אחא ור' אליעזר בביאת כה"ג באלמנה קאמר מן הנשואין כולי עלמא דלא פליגי דלא פטרה דאין עשה דוחה ל"ת ועשה ואומר ר"י דלא דמי דלאו ועשה דגילוח הוי טפי אינו שוה בכל שאינו שוה בכל נשים אבל גבי אלמנה לכה"ג האשה עושה איסורא כמו כהן הבא עליה דקרי ביה לא יקחו לא תקח ולא מדחי לה עשה דיבום אע"ג שאינו שוה אלא בכהנים עכ"ל:

וא"כ אי אמרינן דהא דהכהן מטמא לקרובים למת מצוה הוא משום דהוי צריך לומר דלא יטמא ליתא בנשים וע"כ הוי לאו שאינו שוה בכל וע"כ אתי עשה ודחי אבל אי הלאו דלא יטמא איכא בנשים ג"כ א"כ איך מותר ליטמא לקרובים וכן למת מצוה וע"ז אומר ותהא בכלל גזירה ולא תצא משום דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה ע"ז אומר אם את אומר ק נמצאת מדחה פרשת טמאו' (פי' דא"כ איך יטמא למת מצוה וכן לקרובים משום דהוי לאו שאינו שוה בכל כיון דאיתא בנשים ג"כ והא דליתא בישראל משום זה לא הוי לאו שאינו שוה בכל וכמו שכתבו התוס' וא"כ מזה מוכח דאמרינן אמור אל הכהנים ולא אל הכהנות ומזה מוכח דלא כמו שכ' הרמב"ם דעשה דלה יטמא היינו רק בכהנים מפני שנאמר בהן הלאו דלא יטמא משא"כ בנשים דהא הכא לפי מה שביארתי דהא דמטמא לקרובים הוא משום דהוי לאו שאינו שוה בכל וע"כ אתי עשה דשוה בכל ודחי א"כ מוכח דהעשה הוא שוה בכל אפי' בנשים ג"כ ודו"ק:

הלכה ח

קטע ז

(ה"ח) **בגניבו** אינו נמכר ונשנ' ואין לו עליו דמי' מעתה בגניב' אחת אבל בשתי גניבות נמכר ונשנה וכתב הפ"מ דגרסינן ואין לו עליו אלא דמים כלומר בגניבה אחת ואינו שוה כל הדמים אינו נמכר בשביל חציו ולכשיוציא להמכר בשביל חצי' השניה דגזירת הכתוב הוא אם אינו שוה כנגד דמי הגניבה אינו נמכר כלל והאי מעתה כמו פירושא דרישא הוא אבל בב' גניבות ואינו שוה אלא דמי האחד נמכר ונשנה דכל חדא וחדא קרי' בי' בגניבתו כו' עיין שם (והק"ע כתב בגניבתו אינו נמכר ונשנה ואין לו עליו דמים מכאן ראיה לפירש"י בקדושין (ד' מ"ח) כאן גניבה אחת כו' גם מה שכתב הרמב"ם אם לראשון גנב פעם שניה אינו נמכר שניה אלא נשאר עליו הכל חוב דקשה דכאן משמע מפורש בהיפך כו') ולי נראה נפרש דקאמר בגניבו אינו נמכר ונשנה (ופריך ואין לו עליו דמים מעתה (בתמיה) פי' דקפריך דכיון דאמר דאינו נמכר ונשנה א"כ אם יגנוב פעם אחר אין למי שנמכר לו עליו דמים מעתה (פי' שאין לו ממה לגבות דמיה אם יגנוב אותו פעם ב' כיון שהוא עני ואינו נמכר ונשנה) וע"ז משני בגניבה אחת אבל בב' גניבות נמכר ונשנה וע"ז אומר ר' ירמיה בעי גנב משל שותפו' מה את עבד לה כגניב' אחת או כב' גניבות והוא משום דסובר דהא דאינו נמכר ונשנה היינו לאדם אחד אבל לא בב' בני אדם וע"כ מיבעי' ליה גנב משל שותפות מהו הי' גונב ומוציא בלילה נימר אם ידעו בו הבעלים בנתיים שתי גניבות הן ואם לאו גניבה אחת היא:

פרק ד

הלכה א

קטע ג

מתני' ארוסה ושומרת יבם לא שותת ולא נוטלות כתובה שנאמר אשר תשטה אשה תחת אישה ונטמאה פרט לארוסה ושומרת יבם ופריך בגמרא וישקינה גזירת הכתוב היא והביא האיש את אשתו אל הכהן ולא יקנא לה התורה אמרה וקנא את אשתו אפי' מקצת אשתו מתניתא דב"ש דבש"ס נוטלת כתובת' ולא שותה (פי' דמיבעי' ליה אם ב"ש מודו בזה) אמר ר' יוסי תמן טעמייהו דב"ש אומרים הבא לי בעלי ואני שותה ברם הכא יודעת היתה שאין ארוסה שותה ולמה הכניסה עצמה לספק המרובה הזה בשביל לפוסלה מכתובתה (פי' דכאן שיודעת שאין ארוסה שותה א"כ בשעה שנסתרה אבדה כתובתה כיון שיודעת שאין הארוסה שותה) והא דפליגי ב"ש ואמרי שאם מת בעלה

נוטלת כתובתה התם מת בעלה אח"כ ע"כ יכולה לומר הבא לי בעלי ואני שותה משום דהא דמת בעלה אירע אחר שנסתרה ובשעה שנסתרה היתה יכולה לברר ע"י השקאה: שם

קטע ד

שם ר' יודן בעי כמה דתימר תמן וקנא את אשתו אפילו מקצת אשתו ודכוותה תחת אישך אפי' מקצת אישך האיך עבידא קינא לה עודה ארוסה וכנסה ונסתרה משקה אותה על קינויו קינא לה עודה שומרת יבם וכנסה ונסתרה משקה אותה על קינויו קינא לה עודה ארוסה וכנסה ונסתרה וידע בה תצא בכתובתה ואם לאו תצא בלא כתובה והנה הפ"מ פירש וידע בה שבא עלי' אח"כ מלשון ואיש לא ידעה תצא בכתובה הואיל והוא גרם לה שלא תשתה לא הפסידה כדאמרינן לקמן ושבעלה בא עלי' בדרך נוטלת כתובתה ולא שותה וקמל"ן דגם בארוסה הדין כן דלא תימא הואיל וקדמה הקינוילנישואין הפסידה כתובתה ואם לאו תצא בלא כתובה כדין כל הסוטות והוא דחוק מאו' לפרש הא שאמרו וידע בה היינו שבא עלי' אם לא ידע היינו שלא בא עלי' לפי פירושו א"כ אמאי תצא שלא בכתוב' הא יכול להשקותה ואם אינו רוצה להשקותה צריך ליתן לה כתוב':

ע"כ נ"ל להגיה וכצ"ל קינא לה עודה ארוסה ונסתרה וכנסה אם ידע בה תצא בכתובתה (וכן הגיה הק"ע) והטעם הוא משו' דבאלמנה לכה"ג נמי אם הכיר בה יש לה כתובה (ומה שכת' הק"ע דידע ומחיל ואפ"ה תצא אם הוא אומר שלא מחל דשוי' אנפשי' חתיכה דאיסורא שגה בזה דהא אמרינן בסוטה (ד' כ"ה) דלאחר סתירה לא מצי מחיל וא"כ אסורה עליו) וכבר ביארתי בספרי נועם ירושלמי (סי' כ"ו) דהירושלמי נמי סובר דלאחר סתירה אינו יכול למחול דלשיט' הירושלמי הא דתנן אם אמר בעלה איני משקה תצא ונוטלת כתובה הוא מטעם מחילה היינו דמחיל הקינוי שאינו יכול להשקותו עוד אבל אעפ"כ אסורה עליו וע"כ אמרינן דאם ידע בה תצא בכתובתה אך הא דאמרינן בירושלמי ואם לאו תצא שלא בכתוב' מחמת דאינו יכול להשקות' דהא אינו מנוקה מעון דהא בא עלי' אחר שנסתר' ואף שביארתי במ"א דלשיט' הירו' אפ"ל הא דאמרינן בפ"ק דסוטה (ה"ג) ר' אבין בשם ר' הילא כאן ביודע כאן בשאין יודע דהיינו אם שגג בחטא וע"כ המים בודקין אותה וא"כ אם לא ידע בה המים בודקין אותה וא"כ אמאי תצא שלא בכתובה אך אפשר לומר דאעפ"י שיכול להשקותה לפי משמעות הירושלמי דכיון דלא ידע בה יכול להשקותה ואעפ"כ אומר תצא שלא בכתובה דאם רוצה להוציאה תצא בלי כתוב' דהטעם אם אין בעלה רוצה להשקותה שצריך ליתן לה כתובה אע"ג דהיא עוברת על דת אעפ"כ כיון שהיא יכול' לבדוק ע"י מי סוטה ע"כ אם אינו רוצה להשקותה צריך ליתן

לה כתובה כמו שהאריך בזה המ"ל אך זהו דווקא בסתם סוטה שקינא לה ונסתרה אבל הכא שנסתרה בעודה ארוסה ע"כ הדין הוא דלא שותת ולא נוטלת כתובה וכמו דאמרינן הכא בירושלמי ברם הכא יודעת הי' שאין ארוסה שותה למה הכניסה עצמה למספק הזה המרובה בשביל לפוסלה מכתובתה וא"כ בשעה שנסתרה הפסידה כתובתה ואע"ג שבא עלי' אח"כ וא"כ יכול להשקותה דהוי תחת אישך אעפ"כ אם רצה להוציא תצא שלא בכתובה דהא הפסידה כתובתה משעה שנסתרה תחילה בעודה ארוסה:

הלכה ד

קטע ב

שם (ה"ד) אשת כהן שותה ומותרת לבעלה כו' אמר ר' יצחק כן אנן קיימין כששתת ולא היו המים בודקין אותה שלא תאמר הואיל ואין המים בודקין באנוסה אלא במפותה וזו אנוסה היא מה אנוסה שבכהונה כרצון שבישראל לפום כן צריך מימר מותרת לביתה (צ"ל) ואנוסה שבכהונה כרצון שבישראל לפום כן צריך מימר מותרת לביתה (או שצ"ל אח"כ וכצ"ל הואיל ואין המים בודקין באנוסה אלא במפותה וזו אנוסה היא לפום כן צריך מימר מותרת לביתה ואח"כ צריך לגרוס מה אנוסה שבכהונה כרצון שבישראל ומניין שאונסין פוסלין בכהונה כאשת איש מה אם שרצים הקלים עשה בהן את האונס כרצון סוטה חמורה לא כש"כ תני ר' יעקב בר' אידי קומי ר"י ואת כי שטית תחת אישך וכי נטמאת פרט לאונסין מה את שמע מינה א"ל מה תחת אישך לרצון אף כאן לרצון.

והנה הפ"מ הקשה דא"כ בישראל נמי לפסול אונס דהרי אין חילק בטומאת שרץ בין כהן לישראל וצ"ל דעיקר אדרשא דלקמן סמיך עכ"ל:

ולי נראה לבאר דהא דבעי בירושלמי מה אנוסה שבכהונה כרצון שבישראל (לפי הגהתי (וכן הא דאמר ומניין שאונסין פוסלין בכהונה כאשת איש מה אם שרצים הקלים עשה בה את האונס כרצון כו' דזה לא קא מיבעי' לי' אי אונס כשר בכהונה דהא אמרי' ביבמו' ובכתובות (ד' נ"א) והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאע"פ שנתפשה אסורה ואיזו זו אשה כהן אלא דקא מיבעי' לי' אם אנוסה שבכהונה הוא כרצון שבישראל דהיינו לענין שיהא לוקה עליו משום טומאה כמו דאמרינן ביבמות (ד' נ"ו) אמר רבא אשת כהן שנאנסה בעלה לוקה עלי' משום זונה משום טומאה לא אלא אימא אף משום זונה וע"ז אומר מה אנוסה שבכהונה כרצון שבישראל (פי' אם עובר עלי' משום טומאה ג"כ כרצון שבישראל דעובר עלי' משום טומאה והנ"מ ביה דודאי דודאי דאם היא אשת כהן כיון דכתיב והיא לא נתפשה ויש לך אחרת שאע"פ שנתפשה אסורה ואיזו זו כו' בודאי דאסור' אך אם הי' אשת ישראל ונבעלה באונס סובר הירושלמי דתלוי

בזה דאם אונסין שבכהונה כרצון שבישראל א"כ נפסלה לכהונה ג"כ אבל אם אונסין שבכהונה לא הוי כרצון שבישראל אלא דכתיב והיא לא נתפשה א"כ מוכח מזה דבאשת כהן אסורה אבל לא אם הי' אשת ישראל) וע' בבעל המאור ביבמות (ד' נ"ו) שכתב דעד כאן לא פליג רבה אלא באשת ישראל מתוך שהותרה לבעלה אבל בשאר חייבי כריתות ובכל שנבעלה לפסול לה מודה דאפי' באונס מפסלא כמעש' דתינוקת שירדה למלאות מים מן העיין ונאנסה והא דאמר רבא ביבמות (ד' ל"ה) הכי קאמר אם היו כהנות נשואות לישראל נפסלה מן הכהונה דבי כו' רבא הוא דקאמר ולא רבה מדקא מתרץ למתניתין אליבא דרב עמרם והכא הוא רבה):

וע"ז אומר ומניין שאונסין פוסלין בכהונה כאשת איש וכן אמרינן בירושלמי (פ"ג דיבמות ה' י"ב) אם הי' כהנת נפסלו מן הכהונה אמר ר' יוסי זאת אומרת שהאונסין שבכהונה כאשת איש והוא כמו דאמרינן ביבמות (ד' ל"ה) ואם היו כהנות כו' אימ' כו' אם הי' נשי כהני אין נשי ישראל לא והאמ' רב עמר' הא מילתא אמר לן רב ששת ואנהרינהו לעיינין ממתניתין אשת ישראל שנאנסה אעפ"י שמותרת לבעלה פסולה לכהונה אמר רבא הכי קאמר אם היו כהנות נשואות לישראל נפסלו מן התרומה כו' וע"ז אומר אם היו כהנות נפסלו מן הכהונה אמר ר' יוסי זאת אומרת שהאונסין שבכהונה כאשת איש והוא דמפרש למתניתין כמו דמפרש רבא אם היו כהנות נשואות לישראל נפסלו מן התרומה:

וע"ז אמר ר' יוסי זאת אומרת שהאונסין בכהונה כאשת איש (פי' אעפ"כ שנשואות לישראל ולא לכהן אפ"ה נפסלה מן הכהונה) והוא כמו דאמרינן ביבמות (ד' נ"ו) א"ר עמרם הא מילתא אמר לך רב ששת ואנהרינהו לעיינין ממתניתין אשת ישראל שנאנסה אעפ"י שמותרת לבעלה פסולה לכהונה ותנא תונא וכן הבא על אחת מכל עריות האמורות בתורה או פסולות מאי וכן מאי לאו לא שנא בשוגג לא שנא במזיד לא שנא באונס ולא שנא ברצון לא מאי וכן אהעראה:

וע"ז אומר מניין שאונסין פוסלין בכהונה כאשת איש (פי' אפי' אם הי' בעלה ישראל ואפ"ה אם נאנסה פסולה לכהונה) וע"ז אומר מה אם שרצים הקלים עשה בה את האונס כרצון סוטה חמורה לא כש"כ ולא קשה מה שהקשה הפ"מ דא"כ אפי' באשת ישראל נמי דזה אינו דכיון דבאשת ישראל מותרת באונס לא שייך טומאה אבל בכהן כיון שבאונס נמי אסורה ע"כ אומר דלענין כהן אפילו נאנסה נמי שייך טומאה כמו ברצון שבישראל וע"ז מביא ראי' דעל אונסין שייך טומאה ע"ז אומר ומה אם שרצים הקלים עשה בה

אונס כרצון סוטה חמורה לא כש"כ וע"כ כיון שאסורה לכהן באונס אם היא אשתו ע"כ אפי' באשת ישראל נמי שייך טומאה לכהן:

וע"ז אומר תני ר' יעקב בר אידי ואת כי שטית תחת אישך ונטמאת פרט לאונסין (פי' אם היא אשת כהן אין הכהן משביעה על זה) ועל זה אומר מה את שמע מינה (פי' כיון שאומר דאונסין שבכהונה הוא כרצון שבישראל וא"כ שייך טומאה אפי' באונס ג"כ) ע"ז אומר א"ל מה תחת אישך לרצון אף כאן לרצון וע"כ אינה משביעה על האונס וע"ז קמ"ל מתניתין אשת כהן שותה ומותרת לבעלה שלא תאמר הואיל ואין המים בודקין באנוסה דהא השבועה הוא דואת כי שטית תחת אישך ונטמאת וכמו שאומר בירושלמי דואת כי שטית תחת אישך ונטמאת פרט לרצון דמה תחת אישך לרצון אף כאן לרצון אפ"ה מותרת לבעלה כהן ולא חיישינן לאונס [ולפ"ז אפשר לומר הא דאיתא אח"כ בירושלמי (ה"ה) ביאת פסולין מניין שהיא פוסלת וזה אינו שייך התם וע"כ נראה דצריך לגרוס הכא דביאת פסולין מניין שהיא פוסלת (פי אפי' באונס דהא אי אמרי' דאשת ישראל שנאנסה פסולה לכהונה א"כ הא דתנן ביבמות (ד' נ"ג) וכן הבא על אחת מכל העריות שבתורה או פסולות כגון אלמנה לכה"ג הוא לענין אונס וכמו דאמרינן ביבמות (ד' נ"ו) אשת ישראל שנאנסה אע"פ שמותרת לבעלה פסול' כו' מאי וכן מאי לאו לא שנא בשוגג לא שנא במזיד ולא שנא באונס ולא שנא ברצון וע"ז קאמר ביאת פסולין מניין שפוסלת ואפי' באונס ועוד כמו שהוכיח הבעה"מ מהא דכתובות (ד' י"ט) דמעשה דתינוקת שירדה למלאות מים מן העין ונאנסה כו וע"ז אומר ביאת פסולין מניין שהיא פוסלת פי' אפי' באונסין וע"ז אומר אנן קיימין אם באשת איש חמורה היא (פי' וע"כ הוי טומאה אפי' באונס ג"כאם באלמנה לכה"ג כבר כתוב והביא האיש את אשתו אל הכהן (והנה זהו ט"ס וצ"ל) אם באלמנה לכה"ג כבר כתוב ולא יחלל זרעו וע"כ כיון שמחלל זרעו א"כ הזרע מחולל אפי' באונס דהא לגבי הזרע אין נ"מ אם היא באונס או ברצון וע"ז אומר הצד השוה שבהם את שזרעו פסול ביאתה פוסלת ואת שאין זרעו פסול אין ביאתו פוסלת ואלו הן בן ט' שנים ויום א' אך לפי זה משמע מהירושלמי דיותר יש לומר באחת איש דפסולה לכהונה מבחייבי לאוין וזהו שלא כדברי בעה"מ לשיטת הש"ס דילן דבחייבי לאוין בודאי נפסלין אפי' באונס והא דאמר רב עמרם הא מילתא אמר לן רב ששת ואנהרינהו לעיינין ממתני' אשת ישראל שנאנסה אעפ"י שמותרת אסורה לכהונה אשמועינן רבותא דאעפ"י שמותרת לבעלה ישראל אסורה לכהונה אבל בחייבי לאוין בודאי שפסולה לכהונ' אפי' באונס ולפי מה שביארתי הירושלמי פשיטא לי' טפי דבאשת איש החמורה ע"כ פסולה אפי' באונס אלא אפי' בחייבי לאוין נמי פסולה באונס

ויש לדחות והוא דלפי שיטת הש"ס דילן ביבמות הוא ודאי דטומאה הוא אפי' באונס רק דלישנא קמא חייב אפי' משום זונה וללשנא בתרא אינו חייב עלי' באונס משום זונה זהו דוק' באשת כהן והירו' שמביא ראי' תחילה דאיכא טומאה אפי' באונס היינו באשת ישראל שנאנסה אם פסולה לכהונה מחמת שאונסין פוסלין בכהונה כאשת איש וע"כ מביא ראיה משרצים הקלים שעשה בה אונס כרצון וכמו שביארתי ודו"ק]:

פרק ה

הלכה א

קטע ב

כשם שהמים בודקין אותה כך בודקין אותו כו' אנן תנינן באו באו אית תנויי תני ובאו ובאו מאן דאמר באו באו כר' עקיב' ומאן דאמר ובאו באו ר' ישמעאל (ופירשו הק"ע והפ"מ דמאן דאמר באו באו כר' עקיבא דמרבה מלשונות כפולין ומאן דאמר ובאו ובאו הוא ר' ישמעאל שסובר דדברה תורה כלשון בני אדם) והוא דוחק דפלוגתייהו לא הוי אלא בלשונות כפולין וכמו שהבי' התוס' בסוטה (ד' כ"ב) דהיינו איש איש וכן המול ימול והעבט תעביטנו וכה"ג וכן איתא בירושלמי בריש נדרים (פ"א ה"א) עד כדון כר' עקיבא דאמר לשונות ריבויין הן וכר' ישמעאל דאמר לשונות כפולין הן והתורה דיברה כדרכה הלוך הלכת נכסף נכספתה גונב גונבתי כו' ובזה שייך פלוגתא דר"ע ור"י אבל בהא דכפל הענין דכתיב ובאו ובאו במקומות מיוחדים לא שייך זה לפלוגתא דר"י ור"ע ע"כ נראה לי שהוא (ט"ס) בירושל' (וכצ"ל) אנן תנינן באו באו אית תנויי הני ובאו ובאו מאן דמר ובאו ובאו ר' עקיבא פי' דדריש ווין ע"כ דריש להא דכתיב ובאו ובאו) ומאן דאמר באו ר' ישמעאל דלא מרבה אלא מהא דכפל הענין באו באו אבל ר' ישמעאל לא מרבה מווין וכמו דאמרינן ביבמו' (ד' ס"ט) כמאן כר"ע דדריש ווין (וכתבו התוס' בסנהדרין (ד' נ"א) ישמעאל אחי בת ובת אני דורש) אפי' תימא רבנן כולו ובת קרא יתירא הוא וע"כ ר"ע דריש מדכתיב ובאו ובאו משום דדריש ווין ור' ישמעאל דריש מהא דכתיב באו באו דהיינו שהוא כולו יתירא וכן הא דאמר מאן דמר נטמאת נטמאת כר' עקיבא (הוא ט"ס וצ"ל) מאן דמר ונטמאת ונטמאת כר' עקיבא ומאן דמר נטמאת נטמאת ר' ישמעאל וכה"ג איתא בירושלמי (פ"ח דסוטה ה"י) והיה ככלות השוטרים כו' ופקדו שרי צבאות בראש העם אין לי אלא בראש העם בסוף מניין ת"ל פקדו ופקדו עד כדון כר' עקיבא כר' ישמעאל ר' ישמעאל כר"מ דר"מ צוח לסופה דחבליה רישיה ופי' הפ"מ דר"ע דריש בכל מקום לשונות יתירין שבמקרא כדאיתא בפירקין ונ"ל דעד

כדון כר"ע דדריש ווין אבל ר' ישמעאל לא מרבה מווין ע"כ אומר דר' ישמעאל כר"מ דר' מאיר צוח לסופה דחבלה רישיה:

וכן בירושלמי (רפ"ב דקדושין) אית תנויי תני ורצע לרבות השליח עד כדון כר"ע כר' ישמעאל אדוניו כל שבא מחמת אדוניו (והפ"מ נדחק שם) ולפי מה שביארתי ניחא דעד כדון כר' עקיבא דדריש ווין כר' ישמעאל דלא דריש ווין וא"כ לא מרבה מהא דכתיב ורצע ע"ז אומר אדוניו כל שבא מחמת אדוניו וכן בירושלמי (פ"ח דשבועות ה"א) ואם לרבות האבידה עד כדון כר' עקיבא כר' ישמעאל (פי' דר"ע דריש ווין ע"כ דריש מואם כר' ישמעאל דלא דריש ווין ע"ז אומר תני ר' ישמעאל כו'):

הלכה ב

קטע ד

שם (ה"ב) אמר ר' יוחנן השלישי בא מחמת השרץ מותר לעשותו תרומה בעא קומוי אפי' כר"ע ר' יוסי בשם ר' הילא ואפי' כר' עקיבא ולמה טבול יום פוסל והשני פוסל מה טבול יום אינו פוסל את החולין מלעשותו תרומה אף השני אינו פוסל את החולין מלעשותו תרומה והא דאמר ר' יוסי בשם ר' הילא ואפי' כר' עקיבא הוא משום שסובר דר' עקיבא לא אמר רק בתרומה אבל לא בחולין ר"י בשם ר' יוחנן שלישי בא מחמת שרץ אסור לעשותו תרומה ומותר לעשותו קודש ר' זעירא בעי קומי ר' יוסי מטמא בקודש ואת אמר אכן א"ל משום מעלה:

[**הנה** הק"ע והפ"מ כתבו דהכי גרסינן ר' יוסי בשם ר' יוחנן שלישי בא מחמת השרץ מותר לעשותו תרומה ואסיר לעשותו קודש וע"ז קאמר ר' יוסי בשם ר' הילא מטמא בקודש ואת אומר אכן ופי' הפ"מ כלומר דאנן קיי"ל דהשלישי אפי' מטמא לקודש לפוסלו לרביעי ואת אומר אכן בתמיה דלעשותו קודש אסו' דמשמ' הוא עצמו אסו' לעשותו קודש אבל אינו מטמ' בקודש אמר ליה משום מעלה דזה דמטמא בקודש לעשותו רביעי אינו אלא משום מעלה בעלמא כדאמרינן בחגיגה (רפ"ג) דרביעי בקודש מעלה דרבנן בעלמא דהוי מהני חמש בתרייתא דתני שם במתניתין דלית להו דררא דטומאה דאורי']:

נראה דהגירסא הוא כמו דאיתא בירושלמי ר"י בשם ר' יוחנן שלישי בא מחמת שרץ אסור לעשותו תרומה ומותר לעשותו קודש והענין הוא דאסור לעשותו תרומה דאע"ג דבקודש מותר לעשותו שלישי כמו שאבאר אעפ"כ אסור לעשותו תרומה והטעם הוא שאם הפריש ממנו אח"כ תרומה א"כ ה"ל תחילה חולין הטבולין לתרומה ואמרי' בפ"ק דנדה (ד' ז') דחולין הטבולין לחולין כחלה דמי וכתבו התוס' שם בד"ה והאי ט"י כו'

דשלישי נוהג בחולין שנעשו על טהרת תרומה ובסוטה (ד' ל') מוכח דשני עושה שלישי בחולין הטבולין לחלה למ"ד כחלה דמי וחולין הטבולין לחלה או לתרומה מיירי בחולין שנעשית על טהרת תרומה וכמו דאמרינן התם לא פתיכא בהו תרומה הכא פתיכא בהו תרומה וע"כ אומר ר' יוחנן דשלישי הבא מחמת שרץ אסור לעשותו תרומה דהא כבר פסולין משום חולין הטבולין לחלה וא"כ איך יעשנו תרומה והא דאמרינן בירו' פ"ג דחלה טבל מנינו כחולין דתנינן תמן אוכל מעשר שהוכשר במשקה ונגע בו טבול יום או ידים מסואבות מפרישין ממנו תרומות מעשר בטהרה מפני שהוא שלישי הדא אמרה שהטבל מנינו כחולין (פי' דחולין הטבולין בחלה לאו כחלה דמי ומנינו כחולין דהיינו שאין שלישי פסול בו). אך כבר ביארתי בס' נועם ירושלמי בזרעים ובמועד שאין מזה ראיה דזהו דוקא בידים מסואבות או בטבול יום דקילי וכמו שחילקו התוס' בנדה (שם) דבטבול יום איננו פוסל בחולין הטבולין לחלה וכמו שאמר הכא בירושלמי תחילה מתניתא פליגא על רב אוכל מעשר שהוכשר במשקה ונגע בו טבול יום או ידים מסואבות מפרישין ממנו תרומות מעשר בטהרה מפני שהוא שלישי והשלישי טהור בחולין פתר להקל בידים שהן מדבריהן והא תנינן טבול יום תיפתר בטבול יום בית הפרס א"ר זירא ואפי' תימר בטבול יום דבר תורה שני' היא דכתיב טהור טמא טהור לחולין מבעוד יום ולתרומה משתחשך וע"כ שלישי הבא מחמת שרץ אסור לעשותו תרומה אבל קודש מותר לעשותו שאעפ"י שהוא שלישי בא מחמת שרץ אך כיון דתחילה היה חולין ולא היה קודש ע"כ מותר אפי' נעשה קודש אח"כ דסו' דהא דג' עושה ד' בקודש הוא רק משום מעלה וכיון דהוא משום מעלה ע"כ לא הוי רק אם מתחילה היו קודש אבל אם לא נעשה קודש אח"כ (וכמו דאמרינן בפסחים (ד' ל"ד) דרשב"ל משמיה דר' הושעיה מי החג שנטמא השיקן ואח"כ הקדישן טהורין הקדישן ואח"כ השיקן טמאים מכדי זריעה נינהו מה לי השיקן ואח"כ הקדישן מה לי הקדישן ואח"כ השיקן אלמא אין זריעה להקדש ופירש"י דמעלה עשו בקדשים וע"כ אם השיקן בעודן חולין יכול לעשותו הקדש אח"כ אבל אם הקדישן לא יוכל להשיקן מחמת מעלה ואמרינן התם (ד' ל"ד) אמר רב שימי בר אשי אף אנן נמי תנינא טבל ועלה אוכל במעשר העריב שמשו אוכל בתרומה בתרומה אין בקדשים לא אמאי לא טהור הוא אלא מעלה ה"נ מעלה ואמרינן בירושלמי (ספ"ח דתרומות) מים שנטמאו משיקן ועושה אותן מי חג ואם היו מי חג מעיקרן כבר נדחו]:

וע"כ אמרינן בירושלמי ר' יוסי בשם ר' יוחנן שלישי בא מחמת שרץ אסור לעשותו תרומה וכמו שביארתי דהטעם משום דהוי חולין הטבולין לתרומה ומותר לעשותו קודש

והטעם דשלישי בקודש ג"כ משום מעלה וכמו שאבאר וע"כ אף דנעשה שלישי בהיותו חולין אעפ"כ מותר לעשותו קודש וע"ז אומר ר' זעירא בעי קומי ר' יוסי מטמא בקודש ואת אמר אכין (פי' כיון שמטמא בקודש א"כ הוא עושה רביעי א"כ מסתמא הוי שלישי בקודש מדאורייתא ורביעי הוא משום מעלה) אמר לי' משום מעלה (פי' דשלישי הוי נמי משום מעלה ומטמא עוד לעשות רביעי משום מעלה) וע"ז אומר אמר רב שמואל בר יצחק ועיקר טומאתו בקודש משום מעלה (פי' דהא קשי' דשלישי הוי ודאי בקודש מדאוריית') וכמו דאמרינן בפסחים (ד' י"ח) שלישי מן התורה דכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל ופי' רש"י דהא שני נקרא טמא כל אשר בתוכו יטמא וא"כ הוי שלישי בקודש מן התורה:

וע"ז אומר עיקר טומאתו משום מעלה (פי' דבאמת הוי דאוריי' אך הא דהתורה טימאתו הוא משום מעלה וכמו שכתבו התוס' בפסחים (ד' נ"ט) בד"ה לא כו' והא דאמר בחגיגה (ד' כ"א) אחרונות לית להו דררא דטומאה דאורייתא ר"ח לא גרס דאורייתא ואפילו גרס דאורייתא הכי פירושו לית להו דררא דטומאה דאורייתא שלא היה לכתוב לטמא שהם רחוקין מן הטומאה דמן הדין היה להם להיות טהורי') וע"ז אומר בירושלמי דעיקר טומאתו בקודש משום מעלה (פי' אע"ג דשלישי הוי מן התורה כמו דכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל ושני הוי טמא אעפ"כ עיקר טומאתו הוא משום מעלה) וע"כ אמר ר' יוסי בשם ר' יוחנן שלישי הבא מחמת שרץ מותר לעשותו קודש אמר ר' יודן ואפילו כרבנן דאינון אמרין אין השלישי בחולין ולמה הוא אמר מטמא בקודשמשום מעלה ונרא' לי שהוא (ט"ס וצ"ל) אתי כרבנן דאינון אמרין אין שלישי בחולין ולמה הוא אומר מטמא בקודש משום מעלה דלר"ע שסובר דמטמא בחולין א"כ שלישי בחולין נמי טמא אמר ר' יוסי ולית אנן צריכין שמעין מן בר נש רב ופי' דזהו אין צריכין לשמוע מאדם גדול להקל בקודש שמותר לעשותו קודש אע"ג דהשלישי בקודש הוי מן התורה אך כיון דהתורה קאמרה נמי משום מעלה ע"כ שלישי שבחולין מותר לעשותו קודש וכמו שאמר ולמה טבול יום פוסל והשני פוסל מה טבול יום אינו פוסל את החולין מלעשותו תרומה אף השני אינו פוסל את החולין מלעשותן תרומה (פי' כמו תרומה דטבול יום מותר ליגע בחולין ואח"כ מותר לעשותו תרומה ואע"ג דטבול יום הוי דאורייתא הכי נמי בשלישי דהא לא דמי דהא טבול יום אינו פוסל את החולין מלעשותו תרומה אפי' בחולין הטבולין לתרומה) וכמו שביארתי במה שכתבו התוס' בפ"ק דנדה (ד' ז') דבטבול יום הקילו משא"כ בשלישי דחולין הטבולין לחלה אסור לעשותו תרומה אבל בקודש מותר וע"ז אמר דצריכין אנו לשמוע מבר נש והוא דשלישי טמא בתרומה והרביעי בקודש א"כ

איפשר לומר דשלישי בתרומה משום מעלה והרביעי בקודש משום מעלה אבל שיהיה שלישי בקודש נמי טמא מן התורה משום מעלה זה אין צריכין לשמוע מבר נש רב:

קטע ה

תמן אמרין ממה שקילס ר' יהושע את ר' עקיבא הדא אמרה הלכ' כיוצ' בו רבנן דקסרין אמרין למדרשו קילסו אבל למעש' אין הלכה כיוצא בו דמר ר' אחא ר' מיישא בשם ר' אלייעזר אין לוקין על השלישי שבמעשר ואפילו כר' עקיבא אין לוקין למה טבול יום פוסל והשני פוסל מה טבול יום אין לו מגם אצל החולין אף השני אין לו מגע אצל החולין (פי' וא"כ מוכח מזה דאין הלכה כר"ע דשלישי טמא בחולין דהא אומר דאין לוקין על השלישי שבמעשר) אך הא דאמר ואפי' כר"ע אין לוקין הוא דחוק דהא מביא ראיה מזה דאין הלכה כר"ע וע"כ פירש הפ"מ דזהו דחוי הוא דאפי' כר"ע אין לוקין ופירש שם דלענין מלקות ר"ע נמי מודה):

ולי נראה לגרוס ואפי' כר"ש אין לוקין (ובמקום ר"ע צ"ל ר"ש) פי' דאפי' לר"ש שסובר דלוקין על מ"ש בטומא' עצמן וכמו דאמרי' ביבמות (ד ע"ג) דתני ר"ש אומר לא ביערתי ממנו בטמא בין שאני טמא והוא טהור בין שאני טהור והוא טמא והיכן מוזהר על אכילת כו' וע"ז אומר אין לוקין על השלישי שבמעשר ואפי' כר"ש אין לוקין פי' שסובר דמעשר חמור מתרומה שעל תרומה טמאה אינו אלא בעשה כמו דאמרינן ביבמות (שם) אבל על מעשר לוקין דאמר ר"ש לא ביערתי ממנו בטמא בין שאני טמא והוא טהור בין שאני טהור והוא טמא וע"כ אומר למה טבול יום פוסל והשני פוסל מה טבול יום אין לו מגע אצל החולין אף השני אין לו מגע אצל החולין (פי' ואם טבול יום יגע בחולין מותר לעשותן מעשר אלמא דאין לוקין על השלישי שבמעשר):

וע"ז אומר אמר ר' אלייעזר כמנין החולין כך מנין המעשר (פי' שאין השלישי טמא במעשר כמו שאינו טמא בחולין) ואתי כיי דמר ר' יונה ר' אימי ר' שמעון בן לקיש בכל חולין אנן קיימין ואהן פירקא מעשר אינון (והנה הפ"מ כתב הא דריש לקיש כו' וחפשתי בכל התלמוד הזה ולא מצאתי כו' ונדחק שם גם גריס אכל חולין אנן קיימין וכן הק"ע נדחק בפירושו מאוד) ולי נראה דקאמר ר"א כמנין החולין כך מנין המעש' (פי' דאין שלישי במעשר וע"ז אמ' ואתי כיי דמר ר' יונה ר' אימי בשם רשב"ל בכל חולין אנן קיימין ואהן פירקא מעשר אינון (והוא משום דיש להביא ראי' ממתניתין דחולין (ד' ל"ג) השוחט בהמ' חיה ועוף ולא יצא מהם דם כשירים ונאכלים בידים מסואבות כו' ופריך טעמא דלא יצא מהם דם הא יצא מהם דם אינם נאכלי' בידי' מסואבות אמאי ידי' שניות הן ואין שני עושה שלישי בחולין וממאי דבחולין עסקינן דקתני חיה וחלו

חיה בקדשי' מי איכא כו' אמר ר"נ אמר רבה בר אבהו הכא בחולין שלקחו בכסף מעשר עסקינן ודלא כר' מאיר וא"כ מוכח מזה דשני עושה שלישי במעשר) אך אמרינן שם אמר ר' אלעזר אמר ר' אושעי' הכא בחולין שנעשו על טהרת הקודש עסקינן ודלא כר' יהושע כו' וכן בירושלמי (פ"ג דחגיגה ה"ב) עד כדון שקידשו מקדש המקודשין ואפי' בחולין שנעשו על טהרת הקודש ושמעינן מן הדא דתנינן תמן השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהם דם כשירים ונאכלים בידים מסואבות ר' אלעזר בשם ר' הושעי' מתני' ן שנעשו על טהרת הקודש כר' יהושע וע"כ א"ר אליעזר כמנין החולין כך מנין המעשר (פי' דאין שני עושה שלישי במעשר) וע"ז אומר ואתי כיי דמר ר' יונה ר' אימי בשם רשב"ל בכל חולין אנן קיימין ואהן פירקא מעשר אינון (פי' דאמר רשב"ל לדחויי התירוץ שתירץ ר"נ משמי' דרבה בר אבהו הכא בחולין שלקחן בכסף מעשר עסקינן וא"כ הי' מוכח דשני עושה שלישי במעשר) וע"ז אומר בכל חולין אנן קיימין (פי' דכל המסכתא חולין מיירי בחולין) ואהן פירקא (פי' פירקא דהשוחט מעשר אינון) (פי' בתמי') אלא ודאי דהאי פירקא נמי מיירי בחולין והיינו שנעשו על טהרת הקודש ומתניתין מיירי בחולין שנעשו על טהרת הקודש (וכמו רבה בר עולא שסובר דחולין שנעשו על טהרת הקודש כקודש דמי ע"כ מפרש ברי' חולין (ד' ב') למתני' דהכל שוחטין בחולין שנעשו על טהרת הקודש) אבל מעשר מנינו כחולין ומביא ראי מזה להא דאמ' ר' אליעזר שהמעשר מנינו כחולין [ומה שהקשה הק"ע ותימא מאי קמל"ן ר"א הא מתניתין היא דט"י מותר במעש' כו' הוא תמו' דהא אמרי' בחולין (שם) אר"נ כו' בחולין שלקחן בכסף מעשר כו'] וע"ז אמ' ר' יוסי (אהא דאמ' ר"א דאין לוקין על השלישי שבמעשר) וא"כ משמע דעל ראשון לוקין אפי' בטומאת עצמו והוא מדכתי' לא בערתי ממנו כו' בין שאני טהור והוא טמא) אפי' ראשון שבו אינו מחוור לא אוכל אין כתיב כאן אלא לא אכלתי וא"כ אין לוקין על לאו זה ואפשר דקאמר דאין הלכה כר"ש ללקות על מעשר בטומאת עצמן או דר"ש לא קאמ' לענין מלקו' כיון דלא נאמר בפירוש בקרא לענין טומא' [וכן פסק הרמב"ם שאין לוקה על לאו דסוטה כיון דלא נאמרה בפירוש והכי מוכח בירושלמי לקמן בסוטה (פ"ו ה"ב) פלנת כהנת וזינת ובא עליה בעשה ובעלה כהן והתרו בו שנים לוקה ועיקר עידותו לא בעד א' הוא ולא קאמר בישראל אם בא עליה בעלה דהא אמרינן ביבמות (די"א) ומה אני מקיים אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה שנסתרה אלא ודאי שאינו לוקה משום דפשטי' דקרא מיירי במחזיר גרושתו עיין שם ביבמו' וברמב"ם וכן הכא נמי לענין טומאת עצמם ועיין בכריתות (ד' ה') ודו"ק:

וע"ז אומר א"ר אבא בר מרי מניין דכתיב ככל מצותך אשר צויתני כמו שאינו מחוור והוא (ט"ס וצ"ל) כמו שהוא מחוור (וכן הגיה הק"ע ולא כהפ"מ) (פי' דכתי' ככל מצותך אשר צויתני א"כ מסתמא קאי אהא דכתיב לא תוכל לאכול בשעריך) וע"ז אומר ככל מצותך אשר צויתני וע"כ לוקין אם אכלן בטומאת עצמן רק שאין לוקין על שלישי שבמעשר וכמו שביארתי ודו"ק:

קטע יא

שם עד כדון באוכלין שנטמאו באויר כלי חרס שנטמא בשרץ אוכלין עצמם שנטמאו בשרץ מניין כו' (עיין בירושלמי פ"א דיבמו' ה"א ושם ביארתי):

פרק ו

הלכה א

קטע ב

מתני' מי שקינא לה ונסתרה אפי' שמע מן העוף הפורח יוציא ויתן כתובה דברי ר' אליעזר ר' יהושע אומ' משישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה ובגמ' ר' יוחנן בשם ר' ינאי כל ההן פירק' משהתרה בה ואמ' לה אל תסתרי עם איש פלוני משקינ' לה ונסתרה (פי' הפ"מ דכל זה הפי' מיירי בשקינא לה ועל מה דשנינו לקמן אמר עד א' ראיתי שנטמאת קאי וכן אכל הך מתני' דלקמן וכדאמר בסוף פירקין כלומר דדוקא לאחר הקינוי הוא דעד א' מהימן כדאמרינן בבבלי מפני מה האמינה תורה עד א' בסוטה שהרי רגלים לדבר שהרי קינא לה ונסתרה) רשב"ל אמר אפי' לא נסתרה ואמ' ר' זעירא קומי ר יסא לא דרשב"ל פליג אלא סבר כההן תניי' והוא מקיל בעדי סתירה (ופי' הפ"מ לא דרשב"ל פליג כלומר דאפילו לא נסתרה כלל ושמע מעוף הפורח יוציא ויתן כתובה אלא סבר כההן תניי' והוא מיקל אלא פירושי קא מפרש למילתא דר"א דסבר כותי' דמיקל בעדי סתירה דלא בעי עדות ממש והא דקאמר אפי' לא נסתרה בעדי סתירה קאמר אלא אפילו שמע הסתירה מעוף הפורח) אנן תנינן מחלוקת אית תניי תני סתם (פי' דלא גרס במתניתין דברי ר' אליעזר אלא סתם אמר ר' זעירא קומי ר' מנא לא על מה דר' אליעזר אמר ר' יהושע פליג אלא בגין דתנינן ר' יהושע אומר עד שישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה והנה הפ"מ והק"ע נדחקו מאוד בפירוש הירושלמי הזה:

ע"כ נראה לי לבאר (דהתוס' כתבו בסוטה (ד' ל"א) ונראה דהכי פירושו מאחר שקינא לה אפי' קודם סתירה שמע פריצותא שהרי עכשיו קצת רגלים לדבר כו' ובענין זה מצוה לגרשה דאפי' לב"ה דאמרי אפי' הקדיחה תבשילו היינו רשות ומצוה ליכא כו' מיהו

כתובתה גובה הואיל ולא נסתרה והשתא אתי שפיר דר' יהושע אבל לפי' רבינו שלמה דפירש משקינא לה אפילו שמע מעוף הפורח שנסתרה דעוף פורח היינו עבד או שפחה שנאמנים בעידי סתירה ואם אינו רוצה להשקותה יוציא ויתן כתובה וכי הי' ר' יהושע מחייב כתובתה לאחר שישאו ויתנו בה מוזרו' בלבנה והלא אין המים בודקין אותה כדאמרינן בפ"ק (דף ו') ואחר שהיא גרמה שתאסר עלי' ואינה יכולה לשתות הוי כארוס' ושומרת יבם שלא שותו' ולא נוטלות כתובה) וע"ז אמר ר' יוחנן בשם ר' ינאי כל ההן פירקא משהתרה בה ואמר לה אל תסתרי עם איש פלוני משקינא לה ונסתרה (פי' דזה מיירי לאחר הקינוי וסתירה ושמע מעוף הפורח יוציא ויתן כתובה) רשב"ל אמר אפי' לא נסתרה (אלא שהסתירה הי' ע"י עוף הפורח) אמר ר' זעירא קומי ר' יוסי לא דר"ש בן לקיש פליג על ר' יוחנן דמוקי לה לאחר שקינא לה ונסתרה אלא סבר כהדין תניי' דר"א מיקל בעידי סתירה וע"כ ניחא לי' לפרש דהסתירה הי' ע"י עוף הפורח וא"כ ר"א לטעמי' שמיקל בעידי סתירה וכמו שפירש"י ג"כ דר"א לטעמי' דסתירה לא בעי עדות ואפי' עבד ואפי' שפחה נאמני' וע"כ מוקי פלוגתיי' דפליגי באם הי' הסתיר' ע"י עוף הפורח:

וע"ז אומר אנן תנינן מחלוקת אית תניי תני סתם (פי' דזה שמפרש ר"ל לא נסתרה דהיינו שלא נסתרה בעדי' גמורי' אלא ע"י עוף הפורח זהו למאן דתני דברי ר"א) אבל אית תניי תני סתם א"כ אין לומר דר"א אזיל לטעמי' כיון ששונה סתם ולא משמי' דר"א וע"ז אומ' א"ר זעירא קומי ר' מנא לא על מה דר"א אמ' ר' יהושע פליג (והנה מפרשי הירו' הק"ע והפ"מ נדחקו בזה) וע"כ נראה לי דקאמר כיון דר"ל לא פליג על ר' יוחנן אלא שרוצה לומר דר"א אזיל לטעמי' דמקיל בעידי סתירה וע"כ מפרש דהאי מי שקינא לה ונסתרה אפי' שמע מעוף הפורח היינו שהסתירה הי' ע"י עוף הפורח ור' יהושע פליג ע"ז וא"כ כיון דר' יהושע פליג על מה דאמר ר"א א"כ הפי' של ר' יהושע ג"כ עד שישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה דהיינו שהסתירה הי' ע"י מוזרות בלבנה וא"כ קשה דהא ר' יהושע סובר דסתירה עפ"י שנים וא"כ בעינן עדים גמורים והירושלמי לית ליה הא דאמרי' בהש"ס דילן בסוטה (ד' ו') וטהורה היא ולא שישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה וע"כ אומר פ"ג דסוטה (ה"ה) טהורה היא ולא שבאו לה עדים ולא הביאו הא דולא שישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה ועוד אפילו אי סובר נמי דקרא וטהורה היא ולא שישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה כהש"ס דילן אפ"ה משמע ליה להירושלמי שזהו דווקא לאחר קינוי וסתירה ממש אבל לא שהסתירה הי' ע"י מוזרות בלבנה דהא ר' יהושע בעי עדים גמורים וע"ז מקשה דאיך יפרש ר"ל דלא מיירי לאחר קינוי וסתירה ממש אעפ"כ הא על מה דר"א אומר ר' יהושע פליג וא"כ מאי טעמא דר' יהושע:

וע"ז אומר אלא בגין דתנינן ר' יהושע אומר עד שישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה (פי' הא דרשב"ל אמר אפי' לא נסתרה פי' דמוקי לה בשלא נסתרה והא דקאמר אפי' היינו משום דר' יוחנן קאמר דמיירי בשקינ' לה ונסתרה) ע"ז אומר אפי' לא נסתרה (וכה"ג יש בירושלמי) ועוד דהא דאמר אפי' לא נסתרה היינו לענין לאוסרה על בעלה וע"ז מוקי לה אפי' לא נסתרה רק שהסתירה הי' ע"י עוף הפורח או לר"י ע"י מוזרות בלבנה אבל לא מצי לאוקמי דמיירי כשקינא ונסתרה דא"כ קשה דכיון דקינא לה ונסתרה א"כ איך יתיישב לר"י דעד שישאו ויתנו מוזרות בלבנה א"כ קשה דאמאי יוציא ויתן כתובה הא תנן (בפ"ג ה"ב) מתו בעליהן עד שלא ישתו ב"ש אומרים נוטלות כתובה ולא שותות וב"ה אומרים לא שותות ולא נוטלות כתובה וא"כ איך אמר ר' יהושע עד שישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה וא"כ קאי על הא דאמר ר"א בתחילה מי שקינא לה ונסתרה אפי' שמע מעוף הפורח יוציא ויתן כתובה וא"כ קשה דאיך פליג ר' יהושע על ב"ה בשלמא על ר' אלעזר לא קשי' דהא ר"א שמותי הוא ואפשר דסובר כב"ש שסוברים דבמתו בעליהן עד שלא שתו נוטלות כתובה ולא שותות ואף דאמרינן בירושלמי (פ"ד דסוטה ה' א') מתניתא דב"ש דב"ש אומרים נוטלת כתובתה ולא שותה ואמר ר' יוסי תמן טעמייהו דב"ש אומרים הבא לי בעלי ואני שותת ברם הכא יודעת היתי' שאין ארוסה שותה למה הכניסה עצמה למספק הזה המרובה בשביל לפוסלה מכתובתה וא"כ בארוסה שאינ' יכולה לשתות אף ב"ש מודו אך אפשר דהתם ידעה מתחילה שאין ארוסה שותה אבל הכא אפשר דלא ידעה מתחלה שהי' עד בדבר או שנושאי' ונותני' בה מוזרות בלבנ' (וכן ביארתי בספרי נ"י סי' י"ד):

ובזה אפשר לומר דהא דאומר בירושלמי אמר ר' זעירא קומי ר' מנא לא על מה דאמר ר' אליעזר ר' יהושע פליג אלא בגין דתנינן תמן ר' יהושע אומר עד שישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה הפי' הוא דחזר בו ממה דאמר בתחילה לא דרשב"ל פליג אלא סבר כהדין תנא דהוא מיקל בעידי סתירה וע"כ מפרש דאפי' לא נסתרה אלא דהטעם לא על מה דר' אליעזר ר' יהושע פליג (פי' וא"כ תקשה דר' יהושע אי אמרינן כמו דאמר ר' יוחנן דכל ההן פירקא הוא משקינא לה ונסתרה א"כ תקשה הא דר' יהושע דא"כ איך אמר ר' יהושע עד שישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה וא"כ על מה דאמר ר' אליעזר אמר ר' יהושע פליג וא"כ הא דקאמר ר' יהושע עד שישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה היינו שיוציא ויתן כתובה וא"כ קשה דהא כיון דמיירי לאחר שקינא לה ונסתרה א"כ כיון שאמר יוציא א"כ אסורות לבעליהן ואינו יכול להשקותה דהא נשאו ונתנו בה מוזרות בלבנה וא"כ אמאי אמרינן יתן כתובה וע"כ מפרש ר"ל דמיירי בשלא נסתרה אלא ששמע מעוף הפורח

שנסתרה לפי פירש"י או לפי' התוס' דמיירי בלא נסתר' כלל וע"כ ניחא כיון דלא נסתרה ולא רצה לפרש המשנה כר' יוחנן דאמר כל ההן פירקא משנסתרה ואח"כ ישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה.

וע"ז אמר ר' אבא בר מרי בעי תמן אמר ר' חזקי' בשם ר' אליעזר כל מקום ששנה ר' מחלוקת וחזר ושנה סתם הלכה כסתם וכא הוא אמר הכין (והנה הק"ע והפ"מ נדחקו בזה) וע"כ נ"ל לבאר לפי מה שביארתי דלדברי ר' יוחנן פלוגתייהו לאחר שקינא לה ונסתרה ואע"ג שאינה יכולה לשתות אעפ"כ צריך ליתן לה כתובה וע"ז בעי ר' אבא בר מרי דאמר חזקיה ר' אבהו בשם ר' אליעזר כל מקום ששנה ר' מחלוקת וחזר ושנה סתם הלכה כסתם וא"כ הא דפליגי תחילה ב"ש וב"ה אם מתו בעליהן עד שלא שתו דלב"ש נוטלת כתובה ולב"ה מתוך שלא שותת לא נוטלת כתובה וא"כ כיון דסתם רבי אח"כ דמי שקינא לה ונסתרה אפי' שמע מעוף הפורח יוציא ויתן כתובה וא"כ אף שאינה יכולה לשתות אעפ"כ צריך ליתן כתובה וא"כ קשיא דהא ב"ש וב"ה הלכה כב"ה ומחלוקת ואח"כ סתם וא"כ הלכה כסתם דאעפ"י שלא שותת אעפ"כ צריך ליתן כתובה ואע"ג שנאסרה ע"י סתירה ואינה יכולה לברר ע"י השקאה אעפ"כ צריך ליתן לה כתובה

אך ר' יוחנן סובר דאעפ"י דפליגי תחילה ב"ש וב"ה ולב"ה כיון שאינה יכולה לשתות ע"כ אינה נוטלת כתובה אעפ"כ הלכה כסתם דאעפ"י שאינה יכולה לשתות אעפ"כ נוטלת כתובתה וע"ז אמר כל ההן פירקא משקינא לה ונסתרה (פי' דכל ההן פירקא מיירי בשקינא לה ואח"כ נסתרה א"כ הך מתניתין נמי מיירי בשקינא לה ואח"כ נסתרה) והוא דתנן אח"כ אמר עד אחד כו' חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה הרי אלו נאמנות ולא לפוסל' מכתובתה אמרי אלא שלא תשתה וא"כ קשה בהנך חמש נשים אמאי תנינן דנאמנות ולא לפוסלה מכתובתה כו' כיון דנאמנות לאוסרה א"כ אינה יכולה לשתות וא"כ ממילא מפסדת כתובתה כיון דאינה יכולה לברר ע"י השקאה כמו מתו בעליהן עד שלא שתו וא"כ צריך לומר דבהך פירקא סתם לן רבי דאע"ג דאינה יכולה לשתות אעפ"כ צריך ליתן לה כתובה וכן בעד א' דתנן דנאמן אף לפוסלה מכתובתה אמרינן לקמן (ה"ב) מתניתא משהודה לו ר"ע לר' טרפון דתני ר' טרפון אומר עד אחד נאמן לטמאותה ואין עד א' נאמן להפסידה מכתובתה ר' עקיבא אומר כשם שעד א' נאמן לטמאותה כן עד אחד נאמן להפסידה מכתובתה וא"כ קשה דלמה לי' לר"ע לומר דהטעם הא דעד א' נאמן להפסידה מכתובתה הוא משום דנאמן לטמאותה ע"כ נאמן להפסידה כתובתה תיפוק לי' דכיון דאינה יכולה לברר ע"י השקאה ע"כ מפסדת כתובתה א"כ חזינן דאעפ"י שנאמנים לאוסרה אעפ"כ אינה מפסדת כתובתה ולקמן אבאר עוד בזה

(ועיין לקמן סוף הפרק ה"ד) כן אמר ר' יוחנן בשם ר' ינאי כל ההן פירקא משקינא לה ונסתרה וע"כ מפרשר' יוחנן מתניתין נמי דמיירי משקינא לה ונסתרה
ובזה יתיישב הא שכ' התוס' בסוטה (ד' ל"א) שכתבו פרק זה הי' הגון שיהא שנוי ומעורב בפ' ראשון לאחר אותה בבא דאלו אסורות לאכול בתרומה ואח"כ הי' לו לשנות כיצד עושה לה וכל כו' אך לשיטת הירו' ניחא שפיר הוא כדי שתהי' מחלוקת ואח"כ סתם דהיינו מחלוקת דב"ש וב"ה דאם מתו בעליהן עד שלא שתו דב"ה סברי מתוך שלא שותות לא נוטלות כתובה והיינו דכיון שאינה יכולה לברר ע"י השקאה ע"כ ממילא היא מפסדת כתובתה ובהך פרקין דקינא לה ונסתר' סתם לן תנא דאם שמע מעוף הפורח יוציא ויתן כתובה ולדברי ר' יוחנן בשם ר' ינאי כל ההן פירקא משקינא לה ונסתרה אלמא דאע"ג שאינה יכולה לשתות אפי' הכי אינה מפסדת כתובתה וע"כ שנה האי פירקא הכא והוא כדי שתהי' מחלוקת ואח"כ סתם וכמו דאמרינן בירושלמי ר' אבא מרי בעי תמן אמר ר' חזקי' בשם ר' אבהו בשם ר' אליעזר כל מקום ששנה רבי מחלוקת וחזר ושנה סתם הלכה כסתם וכא הוא אמר הכין והוא להורות דהלכתא היא דאע"ג דאסורה לבעלה ואינה יכולה לשתות אפ"ה צריך ליתן כתובתה ודו"ק:

הלכה ב

קטע ג

שם (ה"ב) מתניתא משהודה ר"ע לר' טרפון והוא (ט"ס וצ"ל) עד שלא הודה לו ר"ע לר' טרפון דתני ר' טרפון אומר עד אחד נאמן לטמאותה ואין עד אחד נאמן להפסידה כתובתה ר"ע אומר כשם שעד אחד נאמן לטמאותה כך עד א' נאמן להפסידה כתובתה וכבר ביארתי דלא תקשה דהא כיון שאינה שותה אינה נוטלת כתובתה. וכן הקשיתי בספרי לקמן. אך לשיטת הירו' דכל ההן פירקא משקינא לה ונסתרה א"כ סתם לן רבי דאע"פ שאינה יכולה לשתות אעפ"כ אינה מפסדת כתובתה והא שכתב הרמב"ם (ספ"א מה' סוטה) כל סוטה שאמרינן שאינה שותה מפני עידי טומאה ה"ז אסורה על בעלה לעולם ותצא שלא בכתובה שהרי נאסרה בקינוי וסתירה והשתיה שתתירה נמנעה שהרי יש בה עד כמו שביארנו משמע מזה דכל שאינה יכולה לשתות ממילא מפסדת כתובת' דזהו לשיטת הש"ס דילן ולשיטת הש"ס דילן הוא כמו דאמרי' בסוטה (רפ"ו ה"א) ר' שמעון בן לקיש אמר אפי' לא נסתרה וכמו שפירשו התוס' דמיירי בלא נסתרה אבל לשיטת הירו' דא"ר יוחנן כל ההן פירקא משקינא לה ונסתרה א"כ הוי מחלוקת ואח"כ סתם והלכה כסתם ודו"ק:

קטע ד

עוד שם ר' בון בר חייא בעי חמותה שאמרה אני ראיתי שנטמאת ובא עד אחד ואמר אני ראיתי שנטמאת מה בא להעיד אם להשקותה כבר נראית שלא לשתות אלא לא בא אלא להפסידה כתובתה שאין מפסידין ממון עפ"י עד אחד:

[**והנה** בספרי נחלת יהושע (סי' י"ד) הקשיתי דמאי בעי ר' בון בחמותה שאמרה נטמאת ואח"כ בא עד אחד דכיון שאין עדותו מועיל לאוסר' אינו נאמן לענין כתובה דמ"מ כיון שאינה יכולה לשתות ממילא מפסדת כתובתה ומאי שנאמנת בעלה דאינה נוטלת כתובתה ובירושלמי דסנה' (פ"ח ה"י) מ"ט דב"ש הבא לי בעלי ואני שותה מ"ט דב"ה הואיל ואין כאן בעל להשקותה החזירה הכתוב לספיקא וספיקא לספיקא וספיקא לחודי'. ולכאורה הו"ל למימר בקיצור כמו דאמרי' בש"ס דילן סוטה (ד' כ"ה) וב"ה סברי שטר העומד לגבות כגבוי דמי ואפשר לומר כמו שכתבו התוס' בסוטה ודף כ"ה) דלמאי דפליגי ר"ה ור"י במנה לי בידך והלה אומר איני יודע ר"ה ור"י אמרי חייב וא"כ הכא נמי דטוענת ברי א"כ הוא אינו יכול לטעון טענת ברי ותיהוי תיובת' דר"ה ותירצו דמאחר שהתורה עשה ספק עד שתשתה אינה יכולה לטעון טענת ברי וע"ז קאמר בירושלמי דאפי' למ"ד ברי ושמא ברי עדיף אפ"ה הואיל ואין כאן בעל להשקותה החזירה לספיקא (פי' דאינו מועיל טענת ברי דידה) וא"כ כיון דקיי"ל כב"ה דממילא מפסדת כתובתה כיון שאינה יכולה לברר וא"כ ליתא לבעי' דר' בון ובזה תירצתי שם קושי' הק"ע דאמאי לא הביאוה הפוסקים להך בעי' דר' בון דחמותה שאמרה נטמאת ואח"כ בא עד אחד דלשיטת הש"ס דילן דקיי"ל כב"ה א"כ כיון שאינה יכולה להשקותה ממילא מפסדת כתובתה והא דבעו לה בירושלמי הוא לשיטת ר' יוחנן דאמר בריש פרקין דכל ההן פירקא משקינא לה ונסתרה והו"ל מחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם וע"כ אף שאינה יכולה לשתות אעפ"כ נוטלת כתובתה ובעד אח' שנאמן להפסידה כתובתה הוא מתוך שנאמן לאוסרה ע"כ האמינוהו להפסידה כתובתה וע"כ בעי ר' בון בר חייא חמותה שאמרה אני ראיתי שנטמאת ואמר אחד ראיתיה שנטמאת מה בא להעיד להשקותה (צ"ל) אם שלא להשקותה כבר נראית שלא לשתות (פי' ע"י עדות חמותה) אלא לא בא אלא להפסידה מכתובתה שאין מפסידין ממון עפ"י עד א' ר' יוסי בעי שמע מן העוף הפורח אמר אני ראיתי שנטמאת את אמר לא היה שותה ובא עד אחד ואמר אני ראיתי שנטמאת מה בא להעיד אם שלא להשקותה (כצ"ל) כבר נראית שלא לשתות אלא לא בא אלא להפסידה כתובתה שאין מפסידין ממון עפ"י פד אחד (והפ"מ כת' דמיבעי' ליה אליבא דר"א וא"כ הוא דלא כהלכתא). אך אפשר לומר דהא דאמר בירושלמי

דהוי מחלוקת ואח"כ סתם וע"כ הלכה דאף דאינה יכולה לשתות אפ"ה אינה מפסדת כתובתה וא"כ הוא כמו דאמרי' ריש פירקין אנן תנינן מחלוקת אית תנויי תני סתם וא"כ כיון דלא גרסינן ר"א אלא סתמא דאם שמע מעוף הפורח יוציא ויתן כחובה וע"כ בפי ר' יוסי שמע מעוף הפורח כו' והוא אליבא דהלכתא לפי הני דתני סתמא ודו"ק:

קטע ה

שם (ה"ב) ממה דר' מנא אמר פלוני כהנת וזינתה ובא עליה בעלה ובעלה כהן והתריתי בו אינו לוקה נסתרה בפני שנים אמר א' אני ראיתי שנטמאת ובא בעלה כהן התרו בו שנים לוקה עיקר עדותו לא בעד אחד הוא ועיין בפ"מ שכתב שמזה ראיה לרמב"ם שכתב שעל טומאה אינם לוקים משום דהוי לאו שבכללות וע"כ לא כתב דין זה בישראל רק בכהן ולוקה עליה משום זונה ועיין (פ"ד דסוטה) מה שהארכתי בזה דהירושלמי סובר דאנוסה שבכהונה כרצון בישראל כו' ומניין שאונסין פסולין לכהונה היינו דאיכא טומאה באונס לכהונה כו' עיין שם ודו"ק:

הלכה ד

קטע ב

שם (ה"ד) עד אומר נטמאת ועד אומר לא נטמאת אשה אומרה נטמאת ואשה אומרת לא נטמאת היתה שותה ובגמ' גידל בר בנימין בשם רב כל מקום שהכשירו עדות האשה כאיש האיש מכחיש את האשה והאשה מכחשת את האיש ניתני עד אחד אמר נטמאת ואשה אמרה לא נטמאת אשה אמרה נטמאת ועד אמר לא נטמאת תני דבית רבי כן תני בשם ר' נחמיה הולכין אחר רוב העדות היך עבידא שתי נשים ואשה אחת עשו אותה כשני עדים ועד אחד הדא דתימר באשה ונשים אבל אם היו מאה נשים ועד א' כעד בעד אינון רב אדא בר אחוה אמר עד אחד נאמן לטמאותה ואין עד א' נאמן להפסידה כתובתה אמר רב חסדא מה טעם אמרו עד א' נאמן לטמאותה מפני שרגלים לדבר שמעון בר בא בשם ר' יוחנן כאן לא היתה שותה ובעגלה ערופה היו עורפין ורב אמר היתה שותה.

[**והנה** המפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו בזה ולי נראה שהוא (ט"ס) בירושלמי ונתחלפו השורות (וכצ"ל). שמעון בר בא בשם ר' יוחנן כאן לא היתה שותה ובעגלה ערופה היו עורפין (פי' דמקשה אהא דתנן עד אומר נטמאת ועד אומר לא נטמאת לא היתה שותה ובעגלה ערופה תנן דעד אחד אומר ראיתי את ההורג ועד אחד אומר לא ראיתי היו עורפין) ובכאן צריך להיות רב אדא בר אחוה אמר עד א' נאמן לטמאותה ואין עד א' נאמן להפסידה פי' הא דאמרינן דעד א' נאמן לא שהוא כשנים דא"כ מ"ט אמרו עד אחד נאמן לטמאותה ואין עד א' נאמן להפסידה כתובתה אלא דודאי הא דהאמינתו התורה

לא שיהי' נאמן כשנים אלא דהתורה האמינה לעד א) וע"ז אמר רב חסדא מה טעם אמרו עד א' נאמן לטמאותה מפני שרגלים לדבר (פי' אע"פ שדבר שבערוה צריך שנים אעפ"כ האמינוהו מפני שרגלים לדבר וא"כ ניחא דכאן בסוטה עד א' אמר ראיתי שנטמאת ועד א' אומר לא נטמאת ע"כ לא היתה שותה והוא דהא דעד אחד נאמן לטמאותה הוא מפני שרגלים לדבר ע"כ נאמן יותר עד א' האומר שנטמאת מעד אח' שאומר. שלא נטמאת אבל בעגלה ערופה שווין הם וע"כ היו עורפין וכל זה הוא אי אמרי' דעד אח' נאמן לטמאותה ואינו נאמן להפסידה וא"כ לא מהימן כשנים אבל אי אמרינן כמו דאמרי' בש"ס דילן בסוטה (דף ל"א) דאמר עולא כל מקום שהאמינה תורה עד א' הרי כאן שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים וא"כ כיון שהאמינה התורה כשנים וא"כ בעגלה ערופה נמי האמינה התורה כשנים וא"כ אין נ"מ בין סוטה ובין עגלה ערופה דבשנים אין נ"מ (וכמו שביארתי בספרי נחלת יהושע (סי' כ"ג) דלא אמרי' מיגו בתרי ותרי והוא משום דמיגו לא יכול לסייעם יותר משני עדים ואפי' היו עמהם ק' עדים אין נאמנים יותר דתרי כמאה ומאה כתרי והבאתי שם ראיה מהירושלמי דכתובות (פ"ב ה"ה):

ובזה יתבאר הא דאמרינן הא דבש"ס דילן בסוטה ד' ל"א) ושם (ד' מ"ד) לא מחלקינן בין סוטה לעגלה ערופה והוא דלשיטת הש"ס דילן הוא כמו דאמר עולא כל מקום שהאמינה התורה עד אחד הרי כאן שנים ואין דבריו של א' במקום שנים וע"כ אמרינן תני לא היה שותה ור' חייא אמר היה שותה ולר' חייא קשיא דעולא וע"ז משני לא קשיא כאן בבת אחת כאן בזה אחר זה וכן מקשה הש"ס בסוטה (ד' מ"ז) השתא דאמרת עד אחד מהימן אידך חד היך מצי מכחיש ליה והא אמר עולא כל מקום שהאמינה התורה עד אחד הרי כאן שניים ואין דבריו של אחד במקום שניים ומשני אמר לך עולא תני לא היו עורפין וכן אמר ר' יצחק תני לא היו עורפין ור' חייא אמר תני היו עורפין ולר' חייא קשיא כאן בבת אחת כאן בזה אחר זה וכן ביארתי בירושלמי ביבמו' (פ"ט ה"ד) עד אחד אמר מת ונשאת ובא עד אחד ואמר לא מת ה"ז לא תצא מפני שאמר משנשאת הא אם אמר עד שלא נשאת ונשאת תצא ובש"ס דילן ביבמות (ד' קי"ז) אמרינן טעמא דנישאת הא לא נישאת לא תנשא והאמר עולא כל מקום שהאמינה התירה עד אחד הרי כאן שנים ואין דבריו של אחד במקום שניים ומשני הכי קאמר עד אחד אומר מת והתירוה להנשא ובא אחד ואמר לא מת לא תצא מהתירה הראשון והוא משום דהש"ס דילן סובר כעולא דכל מקום שהאמינה התורה עד אחד הרי כאן שניים כו' משא"כ לשיטת הירושלמי:

קטע ד

עוד שם רב אמר היתה שותה (פי' שבכאן נמי צריך למתני במתני' דהיה שותה) וכמו שבעגלה ערופ' תנן דהיו עורפין מתניתא פליגא על רב עד אחד אומר נטמאת ושנים אומרים לא נטמאת היה שותה הא בעד אחד לא היה שותה פתר לה בפסולי עדות (פי' דהסיפ' מיירי בפסולי עדו') ואין בפסולי עדו' אמור סיפא שנים אומרים נטמאת ואחד אומר לא נטמאת לא הי' שותה הא עד בעד היה שותה והאיך רב אמר היה שותה ר' יוחנן אמר לא היה שותה מתניתא פליגא על ר' יוחנן שנים אומרי'נטמאת ועד א' אומר לא נטמא' לא היתה שותה הא עד בעד היתה שותה פתר לה בפסולי עדות ואין בפסולי עדות אמור רישא עד אומר נטמאת ושנים אומרים לא נטמאת הי' שותה הא עד בעד היה שותה ואיך ר' יוחנן אמר לא היה שותה (ועיין מה שפי' הק"ע) מתניתא אמרין בשם שמואל בסתירה אחרת היא מתניתין (פי' דמיירי שאמר נטמאת לא באותה סתירה אלא לאחר כדי סתירה ר' זעירא בעי קומי ר' מנא מהו בסתירה אחרת היא מתניתא א"ל כן אמר ר' יוחנן בשם ר' ינאי כל ההן פירקא משקינא לה ונסתרה בפני שנים אמר עד א' אני ראיתי' שנטמאת בתוך כדי סתירה יש כאן סתירה ויש כאן טומאה לאחר כדי סתירה יש כאן סתירה ואין כאן טומאה (כצ"ל) (פי' שאמר עד א' נטמאת בתוך כדי סתירה יש כאן סתירה ויש כאן טומאה (פי' שודאי נטמאת וע"כ אין לה כתובה לאחר כדי סתירה יש כאן סתירה ואין כאן טומאה ופי' דנאמן רק שלא להשקותה ולא להפסידה וכמו שאבאר לקמן):

והנה המפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו בזה ולי נראה שהפי' כך הוא דאם עד אחד אומר אני ראיתי שנטמאת ועד אחד אומר לא נטמאת לא הי' שותה והוא מפני שרגלים לדבר וכמו שהבאתי הירושלמי תחילה דמה טעם אמרו עד אחד נאמן לטמאותה מפני שרגלים לדבר וע"ז אומ' לא הי' שותה משום דעד שאומר נטמאת נאמן יותר והא דתנן שנים אומרים לא נטמאת וא' אומר לא נטמאת לא הי' שותה וא"כ מוכח דעד בעד הי' שותה היינו אם שאומר שנטמאת לאחר כדי סתירה וא"כ אין רגלים לדבר ע"כ אם אחד אומר נטמאת ואחד אומר לא נטמאת הי' שותה

וע"ז אומר תחילה עד אחד אומר אני ראיתי שנטמאת בתוך כדי סתירה יש כאן עידי סתירה ועידי טומאה (פי' משום שרגלים לדבר וע"כ נטמאת בודאי) לאחר כדי סתירה יש כאן סתירה ואין כאן טומאה (פי' שיש כאן סתירה ואינו יכול להשקותה דלענין שלא להשקותה הוא מהימן אפי' לאחר סתירה אבל לא שתצא בלא כתובה כיון שאין רגלים לדבר):

וע"ז אמר ר' יוחנן בשם ר' ינאי כל ההן פירקא משקינא לה ונסתרה דאי לאו הכי לא הוי מצי לתרוצי הנ"מ בין אם העד בתוך כדי סתירה שאז מהימן בחד לגבי חד משום שרגלים לדבר משא"כ בלאחר סתירה דא"כ קשה דמ"מ כיון שקינא לה ונסתרה ובא הא' והעיד שנטמאת אפי' לאחר כדי סתירה וא"כ כיון שמ"מ אינה יכולה לשתות א"כ ממילא מפסדת כתובתה לב"ה וע"ז א"ל כן אמר ר' יוחנן בשם ר' ינאי כל ההן פירקא משקינא לה ונסתרה וא"כ כיון דההן פירקא משקינא לה ונסתרה א"כ סתם לן תנא דאפי' לאחר קינוי וסתירה אפ"ה אסורה לבעלה משום שאינה יכולה לשתות אפ"ה יוציא ויתן כתובה וא"כ איפשר לתרוצי שיש חילו' בין אם נטמ' בתוך כדי סתיר' להא דאח' סתי' דבתוך כדי סתירה יש כאן סתירה ויש כאן טומאה משא"כ לאחר סתירה יש כאן סתירה ואין כאן טומאה וע"כ אינה יכולה לשהות ואפ"ה צריך ליתן כתוב' [ובזה מתורץ מה שלא הביא הרמב"ם החילוק זה כמו שהקש' הפ"מ דלפי שי' הש"ס דילן ליכ' לתרוצי הכי כיון דהש"ס דילן אינו מפרש המשנה דמיירי בשקינא לה ונסתרה אלא כמו שפירשו התוס' דמיירי קודם סתירה אבל לאחר סתירה א"כ ממילא מפסדת כתובת' וא"כ אינו סובר כהירושלמי דלאחר כדי סתיר' יש כאן סתירה ואין כאן טומאה כיון דהוי סתירה א"כ ממילא מפסדת כתובתה וע"כ לא הביא הרמב"ם לזה הירושלמי]

עוד שם בירושלמי היו שלשה א' אומר אני ראיתי שנטמאת בתוך כדי סתירה יש כאן סתירה ואין כאן טומאה והנה המפרשים הק"ע והפ"מ נדחקו והגיהו בהירושלמי ועכ"ז פירושיהם דחוק מאוד:

ע"כ נראה לי דהכי גרסינן בירושלמי היו שלשה א' אומר אני ראיתי שנטמאת בתוך כדי סתירה ויש כאן טומאה (פי' אפי' אם א' מכחיש אותו אפ"ה נאמן העד שאמר שנטמאת מפני שרגלים לדבר כמו שביארתי) לאחר כדי סתירה יש כאן סתירה ואין כאן טומאה (והיא ט"ס) וצריך לגרוס לאחר כדי סתירה אין כאן סתירה ואין כאן טומאה (פי' ושותה) ובזה מתורץ מתניתין דחד לגבי חד נאמן בתוך כדי סתירה אבל לא לאחר כדי סתירה וע"כ כיון שמכחישים זה את זה ע"כ שותה והא דקאמר היו שלשה איפשר לומר שהוא (ט"ס וצ"ל) היו שנים (ומחמת דאמ' אח"כ בשלשה קאמר הכא נמי בשלשה) ואשמועינן דבתוך כדי סתירה יש כאן סתירה ויש כאן טומאה ולאחר כדי סתירה אין כאן סתירה ואין כאן טומאה ויכול להשקותה.

[**ועוד** איפשר לומר דנקט דווקא שלשה דאילו שנים א"כ כיון שמכחישין זה את זה א"כ חד מנייהו פסול וא"כ איך מהימן על הסתירה ואע"ג דמיבעי ליה אח"כ אי אמרינן בזה עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה היינו אי אמרינן עדות שבטלה מקצתה בטלה

כולה או לא אבל מ"מ בעינן שנים עדים כשרים על הסתירה וע"ז קאמר שלשה וא"כ יש כאן שני עדים כשרים שמעידים על הסתירה והוא דלא קא מיבעי' ליה הכא אי אמרינן עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה היינו משום דמיירי בהכחשה דחד לגבי חד והג' לא הכחישו וא"כ ליכא בזה משום עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה דכיון דאינו מבורר מי הוא הפסול וכמו שכתבו התוס' בב"ב (ד' מ"א) דכיון דאינו מבורר מי הוא הפסול ע"כ לא אמרינן בזה עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה ועיין בספרי אבי הנחל (כ"ו) שהארכתי בזה וכן הבאתי שם ראיה מהירושלמי (פי"א דיבמות ה"ה) דכיון שאינו מבורר מי הוא הפסול ע"כ לא אמרינן בזה עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה דאמרינן התם מהו שיעידו עדות ותעלה להם עדות אחת או ייבא כההיא דמר ר' זעירא מאחר שאם ימצאו עידים זוממין אין נהרגין ואין ההורג נהרג אף הכא כן (פי' דמיבעי' ליה בהני יולדות שנתערבו ואין מבורר מי הוא העבד אם העידו ביחד אם תעלה להם עדות וקאמר דאיפשר מאחר שאין בו דין הזמה דהא אינם יכולים להזמין שאינו מבורר מי הוא הכשר ומי הוא הפסול וע"כ פסולים לעדות והק"ע האריך שם הרבה שלא תקשה מהא דכיון נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטילה עיי"ש ושגה בזה ולא הביא התוס' דסנהדרין (ד' ל"א) ודב"ב (דף מ"א) שאם אין הפסול מבורר לא הוי עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה וא"כ הכא נמי אם היו שלשה וא' אומר נטמאת וא' אומר לא נטמאת כיון דאינו מבורר מי הוא הכשר ומי הוא הפסול ע"כ לא הוי עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה ואע"ג דמאמינים לעד דאומר דנטמאת משום דרגלים לדבר אפ"ה לא נפסל הב' והיינו דוקא אם היו שלשה אבל אם היו שנים א"כ אע"ג דאינו מבורר מי הוא הפסול אפ"ה כיון דבודאי אחד מהם פסול א"כ ליכא שנים שיעידו על הסתירה וע"כ קאמר שלשה]:

עוד שם היו שלשה א' אומר אני ראיתי שלא נטמאת בתוך כדי סתירה מה את עבד לה כעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה או תתקיים העדות בשאר א"ר אבימי מכיון דאת אמר בעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה מודה הוא הכא שתתקיים העדות בשאר מפני שרגלים לדבר [והוא כמו שביארתי דמיירי שהעד שאמר לא נטמאת הוכחש משנים וא"כ נתברר שהוא הפסול וע"כ מיבעי' ליה אי בטלה מקצתה בטלה כולה או לא אבל בשנים לא נתברר מי הוא הפסול וע"כ לא שייך בזה עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה כמו שהבאתי תחילה מהתוס' דסנהדרין ודב"ב ועוד דבשנים א"כ ליכא עידי סתירה כלל כיון דא' מהם פסול א"כ ליכא שנים שיעידו על הסתירה דהא א' מהם פסול וא"כ אפי' אי לא הוי עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה מ"מ ליכא שנים שיעידו על הסתירה וע"כ קאמר

היו שלשה וא"כ שנים שמעידים על הסתירה. אך שמבעי' ליה אי הוי עדות שבטלה מקצתה או לא וע"ז א"ר אבמרי מכיון דאת מר בעדות שבטלה מקצתה והוא (ט"ס וצ"ל) אף דאת מר בעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה מודה הוא שתתקיים העדות בשאר מפני שרגלים לדבר]:

פרק ז

הלכה א

קטע ה

ה"א ר' לוי בר חייתא אזל לקסרין שמע קלין קריין שמע (עיין מה שביארתי על זה ברפ"ב דמגילה עיין שם):

פרק ח

הלכה ה

קטע ד

שם (ה"ה) תני ראב"י אומר אין משמע אלא כרם ודכוותה אינו משמע אלא נטע תני ולא חללו פרט למבריך ולמרכיב אמר ר' יוחנן דראב"י היא אמר רב חסדא דברי הכל היא כשהרכיבפירות עבירה (פי' הא דתני' פרט למבריך ומרכיב אתי ככ"ע ואיירי במרכיב בעבירה דהיינו מין בשאינו מינו דה"ל כלאים) מה אנן קיימין אם כשהרכיב אילן מאכל ע"ג אילן מאכל מין בשאינו מינו פירות עבירה הן (פי' ובפירות עבירה בודאי אינו חוזר) ואם כשהרכיב אילן מאכל ע"ג אילן סרק נוטע כבתחילה הן (ופי' הק"ע אין זה הרכבה שהרי מתחילה לא היה נושא שום פירות ועכשיו כנטיעה הוא ופשיטא דחוזר אלא הכא במאי עסקינן) בשהרכיב תאנה שחורה ע"ג תאנ' לבנה (ופי' הק"ע דמין במינו הוא ומותר אף שאינן שוין במראיהן מין א' הן ומותרין להרכיבו זה עם זה.

והנה מה שפי' הק"ע על הא דאמר ואם בשהרכיב אילן מאכל ע"ג אילן סרק נוטע כבתחילה הוא ואין זה הרכבה שהרי מתחילה לא היה נושא שום פירות ועכשיו כנטיעה הוא ופשיטא דחוזר הוא תמוה דהא המרכיב אילן מאכל ע"ג אילן סרק הוי עבירה וכן אמרינן בירושלמי (פ"ק דכלאים) תני מניין שאין מרכיבין עץ סרק ע"ג עץ מאכל ולא עץ מאכל ע"ג עץ מאכל מין בשאינו מינו (פי' וא"כ אם מרכיב אילן מאכל באילן סרק הוי נמי עבירה ואמאי קאמר נוטע כבתחילה) והפ"מ פי' ואם בשהרכיב אילן מאכל ע"ג אילן סרק מין במינו הוא האי אילן סרק לאו אילן סרק ממש אלא בילדה קמיירי וקרי ליה אילן

סרק דעדיין לא טען פירות ואם בשהרכיב אילן מאכל כלומר שכבר טען פירות באילן שלא טען עדיין דקיי"ל זקינה שהבריך בילדה חייב בערלה דאותו ענף שקצץ מהזקינה נעשה עכשיו ילדה נוטע כבתחילה הן כלומר דתיפוק ליה משום ילדה דצריך לחזור דעדיין לא חיללו אלא ע"כ כן אנן קיימין בשניהם מין אחד וכבר טענו פירות ונתחללו ועכשיו הוא חוזר משום חילול ההרכבה הוא עכ"ל והוא דוחק:

ע"כ נ"ל שיש (ט"ס) וחילוף השורו' בירושל' (וכצ"ל) מה אנן קיימין אם בשהרכיב אילן מאכל ע"ג אילן סרק אילן מאכל ע"ג אילן מאכל מין בשא"מ פירות עביר' הן דסתם הרכב' הוא או שמרכיב אילן מאכל ע"ג אילן סרק כדי שיטעון האילן סרק פירות או שמרכיב אילן מאכל ע"ג אילן מאכל מין בשאינו מינו בכדי שיגדלו אותן הפירות שמרכיב בהן. ועל זה פריך פירות עבירה הן ואם בשמרכיב אילן מאכל באילן מאכל מין במינו (פי' ואם כן למה הוא מרכיב) אנא ודאי שמרכיב זקינה בילדה כדי שיטעון פירות א"כ נוטע כבתחילה הוא שצריך לחזור מחמת הילדה וע"כ משני אלא כן אנן קיימין בשהרכיב תאנה שחורה ע"ג תאנה לבינה ושניהם זקינות והא שמרכיב הוא מחמת דתאיני חיוורתא טעמן משובח יותר (ועיין בע"ג ד' י"ד) בנות שוח אמר רבה בר בר חנא אמר ר"י תאיני חוורתא אבל אעפ"כ מין א' הוא ואין בו פירות עבירה:

קטע ה

עוד שם אימתי הוא מחללו ברביעית ובחמישית מסתברא בחמישית אבל ברביעית דמים הוא חייב לו [ופי' הפ"מ כלומר דאין דמיו נתפסין בפדיונו ברביעית אלא דהוי כמו שהוא חייב דמים לנטע רבעי כלומר שהחוב מוטל עלי' לפדותו בחמישית וברביעית אסור כו' ושגה בזה והעיקר הוא כמו שכתב הק"ע דהבעי' הוא אימתי מחללו אימתי נקרא חילול בשנה הרביעית שהוא פודה אותו וחולין הוא ומותר בהנאה כו' או בחמישית שאז הוא חולין לגמרי ואינו צריך פדיון וקאמר דבחמישית אבל ברביעית דמים הוא חייב לו לפדותו ואינו חולין ואין בו שמחה כל כך ורבנן דקסרין אמרין כו' אלא ברביעית דכתיב ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קודש הילולים כו' והנה איפשר לומר דקאי אהא דקאמר תחילה אלא כן אנן קיימין בשהרכיב תאינה שחורה ע"ג תאינה לבינה וא"כ קשה כמו דמקשה הש"ס דילן בסוטה (ד' מ"ג) אלא ילדה בזקינה והאמר ר' אבהו ילדה שסיבכה בזקינה בטילה וזהו דוקא אם החילול הוא ברביעית וא"כ קשה א"כ יחלל דהא כבר נתבטל הערלה אבל אי אמרינן דהחילול הוא בשנה החמישית א"כ איפשר לומר דהרכיב הילדה בשנה הרביעית ותחילה היה ערלה וכעת הוא נטע רבעי לא בטיל דהא הוי דבר שיש לו מתירין וכבר ביארתי בספרי נועם ירושלמי על זרעים דהירושלמי

סובר דדבר שיש מתירין לא בטיל מה"ת דהוי כמין במינו וכמו שהארכתי בזה בספרי נועם ירושלמי בכמה מקומות ועיין בספרי (פ"ג דחלה) דלשיטת הירושלמי אין הטבל בטל ברוב מדאורייתא והטעם הוא משום דהוי מין במינו כמו שכתב הר"ן דכיון שיש לו מתירין א"כ יכול האיסור להיות היתר ע"כ הוי כמין במינו עיי"ש. וא"כ אי אמרינן דהחילול הוא דוקא בחמישית אבל ברביעית דמים הוא דחייב לו וא"כ אם הרכיב בשנה הרביעית לא בטל מדאורייתא ולכן תנן א' המבריך וא' המרכיב ולרבנן דקסרין דאמרי דעיקר החילול הוא ברביעית וא"כ אמאי לא בטיל האיסור ערלה וע"כ צריך לתרץ משום דאין גדולי איסור מעלין את האיסור אבל לפי מה שאומר תחילה דעיקר החילול הוא בחמישית א"כ אם הרכיב בשנה הרביעית לא בטל הרבעי ואיפשר דבזה יתיישב קושית התוס' דאמאי נקט ילדה שסיבכה בזקינה בטילה ואין בו דין ערלה דלמאי נקט ואין בו דין ערלה דאיפשר לומר להורות דאם הוא רבעי לא בטיל כיון דהוי דבר שיש לו מתירין לשיטת הש"ס דילן ולשיטת הירושלמי הוא מדאורייתא ודו"ק):

פרק ט

הלכה ב

קטע ג

תני ר' יוסי ב"ר בון בשם ר' יוחנן נמצא עומד על מטתו והסכין תקועה בלבו אין עורפין תני ר' שמעון בן יוחאי היו עורפין דהדא דרשב"י מן אילין דהכין הכין יחידין אינון ולא סמכינן עליהון עיין במה שביארתי בזה (פ"י דיבמות ה"ג):

הלכה ה

קטע ה

שם (ה"ה) דמה מהו שיכשיר מן מה דתני ר"ח דמה טמא דמה מכשיר ופי' הפ"מ וכן הק"ע דהאיבעי' הוא דמה מהו שיכשיר הוא משום דדם קדשים אינו מכשיר ובעגלה ערופה כפרה כתיב בה כקדשים וע"כ אינו מכשיר וע"ז אומר מן מה דתני ר' חייא דמה טמא דמה מכשיר והקשה הק"ע דכיון דאמרינן כפרה כתיב בה כקדשים א"כ למה יהא דמה טמא ומכשיר הא איהי גופא אינה מטמאה ודמה ליהוי כדם קדשים שאינו מכשיר והנה משמע שהק"ע מפרש דהא דאמר דמה טמא הוא מחמת שנתערפה העגלה ולגבי דם לא מהני הא דכתיב בה כפרה כקדשים ושגה בזה דהא דאמרינן דדמה טמא היינו שהוא מקבל טומאה דהוי משקה אבל לא שהוא מטמא מחמת טומאת נבילות (וכמו דאמרינן בירושלמי (פ"ח דשבת) ר' סימון בשם ריב"ל מעשה בפרידה של בית רבי

שמתה וטיהרו דמה משום נבילה כו' שאל לריב"ל וא"ל עד רביעית טהור יותר מכאן טמא כו' מאי כדון העיד ר' יהושע בן בתירא על דם נבילות שהוא טהור מהו טהור מלהכשיר הא לטמאות מטמא (פי' שמטמא כנבילה והוי כבשר אבל לא הוי כמשקה) (וע' תוס' שבת (ד' ע"ז) בד"ה הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזי' משמע דדם חשוב כבשר) תמן תנינן דם השרץ כבשרו מטמא ואינו מכשיר כו' אמר רב יוסף מאן דמר טמא כר' יהודה טהור כריב"ב וא"כ פליגי בירושלמי אם דם נבילות מטמא וא"כ הא דקאמר דמה טמא היינו שהוא מקבל טומאה מטומאה אחרת ולא מעגלה ערופה כיון דכתיב בה כפרה כקדשים וכמו דאמרינן בזבחים (ד' ע') א"ל אביי מכלל דעגלה ערופה טהורה היא א"ל אין אמרי דבי ר' ינאי כפרה כתיב בה כקדשים:

ע"כ נראה לי דהאיבעי' הוא בירושלמי לא מחמת דדם קדשים אינו מכשיר דהירושלמי סובר דהא דאמרינן בפסחים (ד' ט"ז) העיד יוסף בן יועזר כו' על איל קמצא דכן ועל משקה בי מטבחי' דכן היינו משקה בי מטבחי' ולוי תני משקה בי מדבחייא וכמו דאמרינן בירושלמי (ספ"ג דחגיגה ה"א) ר' יוחנן בשם ר' בניי' עשו משקה בית צביעה כמשקה בי מטבחי' כמה דתימר תמן משקה בי מטבחי' טהורין במקומן וטמאות במקום אחר וכא משקה בית צביעה טהורין במקומן וטמאין במקום אחר ופירשו הק"ע והפ"מ משקה בי מטבחי' הדם והמים שבעזרה וא"כ אם יצאו לחוץ טמאים וא"כ בעולה ערופה הוי כמו שיצאו לחוץ וכמו דאמרינן בירושלמי תמן יש להם מזבח ברם הכא אין להם מזבח וא"כ הוי כמו שיצאו לחוץ וא"כ בודאי הדם טמא:

[**ובזה** נראה לי דהא דאמרינן בירושלמי (פ"ה דסוטה ה"ב) ר' ירמיה ר' חייא בשם ר' יוחנן עד שלא גזרו רביעי בקודש שאלן (פי' חגי הנביא לכהנים) ולמה הוא מקללן כאינש דבעי עילה על חבריה וביתה מה איכפת ליה דו אמר ואשר יקריבו שם טמא הוא כמה דמר ר' סימון בר זבדי גולגלתו של ארנון היבוסי מצאו תחת המזבח והנה המפורשים נדחקו בזה וכעת נ"ל דמקשה וביתה מה איכפת ליה הא דאמר וכל אשר יקריבו שם טמא הוא הא משקה מטבחי' טהורין בעזרה וע"ז אומר וביתה מה איכפת ליה דהא השאלה לא היה על משקין שבעזרה דהא משקה בי מטבחיי' טהורין ואפי' אם יצאו לחוץ כיון שחזרו טהורין וכמו דאמרינן בירושלמי שם בחגיגה ר' סימון בשם ריב"ל משקה בי מטבחי' שיצא לחוץ נטמא והא תנינן משקה בי מטבחי' שיצאו לחוץ בקדושתן הן א"ר יוסי קיימה ר' סימון ר' חיננא ר' סימון בשם ריב"ל כשיצאו וחזרו וע"ז אומ' וביתה מה איכפת ליה הא שם אינו טמא אלא שהוא ודאי כמו אינש דבעי עילה על חברי' (וזהו קו' הש"ס דילן בפסחי' (ד' י"ז) ת"ש הן ישא איש בשר קודש בכנף בגדו ונגע בכנפו

אל הלחם ואל הנזיר ואל הייוואמר רב אשתבש כהני מידי הוא טעמא אלא לרב (פי' דאמר דכן ממש) רב משקה. בי מטבחי' תני אבל משקי בי מדבחי' מטמא וכן מקשה בירושלמי נמי וביתה מה איכפת ליה והא דלא קאמר הש"ס הכי וביתה מה איכפת ליה היינו משום דלשיטת הש"ס אפי' נטמאו בפנים והוציאן לחוץ טהורים וא"כ כיון שנטמאו בעזרה טהורים אפי' הוציאן לחוץ ע"כ פריך לרב דא"כ הם טהורים דמשמע שנטמאו בפנים אבל לשיטת הירושלמי דמשקה בי מטבחי' שיצאו לחוץ ניטמא והא דתנינן משקה כו' שיצאו לחוץ בקדושתן הן הוא כשחזרו וע"ז אמר וביתה מה איכפת ליה א אם הם בפנים א"כ הם טהורים דמשקי בי מטבחי' טהורין וע"ז אומר גולגלתו של ארונה היבוסי מצאו תחת המזבח וע"ז אומר ואשר יקריבו שם טמא הוא והא דשאלן על יין ושמן היינו אם יצאו לחוץ דלשיטת הירושלמי יצא לחוץ נטמאו]:

וא"כ כיון שהוכחתי דלשיטת הירושלמי אינו רק משום דמשקי בי' מטבחי' טהורין בפני' וא"כ מאי בעי בעגל' ערופ' דהוי כמו שנטמאו בחוץ ע"כ נראה לי דמיבעי' לי' דמה מהו שיכשיר הוא משום דלא הוי דם שחיטה א"כ לא הוי משקה וכמו דאמרינן בחולין (ד' ל"ו) דדם מגפתו אינו מכשיר והתוס' כתבו שם דגבי בהמה אינו שייך דם חללים ואינו מכשיר אלא דם שחיטה וכמו שהוכיחו שם מהא דשבת (ד' קמ"ג) לא אם טמא חלב אשה שלא לרצון שכן דם מגפתו טמא יטמא חלב הבהמה שלא לרצון שדם מגפתה טהור וכן אמרינן בחולין (ד' ל"ו) דר' חייא סובר דאינה לשחיטה אלא לבסוף והא דם מכה הוא ולא מכשיר ובחולין (ד' קכ"א) אמר שונין ישראל בטמאה כו' צריכה כו' והכשר אלמא דאי לאו שחיטה הוא לא מכשיר וע"כ בעי דמה מהו שיכשיר אי אמרינן דעריפתה זו היא שחיטתה וא"כ הוי כמו דם שחיטה וע"ז פשיט מהא דתני ר' חייא דמה טמא דמה מכשיר משום דהוי משקה ומכשיר כמו דם שחיטה ודו"ק:

קטע 1

עוד שם חד סב שאל לרבנן דקסרין עריפת' מהו שתטהר טריפת' מטומאתה ופי' דמיבעי' לי' אם עריפתה מטהרת טריפת' מטומאתה לר"מ משסובר בזבחים (ד' ס"ט) דמליקת עוף מטהרת טריפתה מטומאתה) וע"כ בעי לה אם עריפת עגלה ערופה מטהרת טריפתה מטומאתה אע"ג דטריפה פוסלת בעגלה ערופה אעפ"כ מטהרת טריפתה מטומאתה אמרין ליה ולאו מתניתא היא השוחט ונמצאת טריפה א"ל אנן בעי טריפה ואתון מייתי לי' שחיטה דהתם עיקר הפלוגתא אם שחט עגלה ערופה דלא הוי ראוין לאכילה משום דנאסרת מחיים ואח"כ שחטה דלא הוי שחיטה ראוי' לאכילה אמרין לי' לא כן א"ר ינאי ד' ר"מ אפי' טריפה חייב וא"כ פליגי אם ערפה וע"ז אמר לון מן הדא דר' ינאי אתון

מגיבין לי (פי' לדר' ינאי גופי' קשה דלמאי מוקי לה בעריפה דהא קתני השוחט ונמצאת טריפ' וכמו שכתבו התוס' בחולין (ד' פ"ב) בד"ה ע"ע בשלמא אי הוי ר' ינאי סובר דאינה נאסרת מחיים א"כ צריך לומר דפליגי בערופה אבל כיון דר' ינאי סובר דירידתה לנחל איתן אוסרתה א"כ למאי נדחק לומר דפליגי בעריפה ולקמן יתבאר בזה עוד:

קטע ח

עוד שם וצריך לערוף בה שנים או רוב שנים כו' וכתב הק"ע הנה בבבלי בפרקין (ד' מ"ו) מבואר דגמרינן עריפה עריפה מחטאת העוף א"כ בעינן שנים ממש והוא טעות דהא אי גמרינן מחטאת העוף א"כ סגי בסימן א' דהא חטאת העוף הכשירו בסימן א' כמו דאמרינן בחולין (ד' כ"א) ובחולין (דף כ"ט) בעולת העוף היכא דמלק סימן א' למטה וסימן א' למעלה פסולה שהרי עשה מעשה חטאת העוף למטה ופירש"י שמליקת חטאת העוף בסימן א' ובזבחים בכמה מקומות:

הלכה ו

קטע ה

שם (ה"ו) אמר ר' ינאי דברי ר"מ אפי' ערפה חייב. ר' יעקב בר אחא ר' אמי משום רשב"ל אפי' דברי ר"מ ערפה פטור (פי' דלא פליגי רק בשחיטה משו' דנאסרה מחיים) א"ר ינאי שמעתי לה גבול מאימתי היא נאסרת והורידו משעת הורדה. אמר ר' אילא לפוטרו משום אותו ואת בנו כר' שמעון והנה הק"ע והפ"מ נדחקו בזה מאוד והפ"מ הגיה הא דאמר ר' אילא לפוטרו משום אותו ואת בנו כר"ש קודם הא דאמר ר' ינאי שמעתי לה גבול מאימתי היא נאסרת והורידו משעת הורדה וכן הק"ע פי' בדוחק:

[**ולי** נראה לבאר וצ"ל והא א"ר ינאי שמעתי לה גבול מאימתי דא"כ למאי נדחק ר' ינאי לפרש המשנה בעריפה ממש הא איכא לפרושי בשוחט דומי' דהנך דתנן במתניתין ופליגי בזה ר"מ ור"ש דהוי שחיטה שאינה ראוי' לאכילה וע"ז משני אמר ר' אילא לפוטרו משום אותו ואת בנו כר"ש (פי' דלא יתיישב לר"ש מפני מה פוטר דהא לר"ש אמרינן תחילה (ה"ה) תני ר"ש בן יוחאי הורידו והורידו אעפ"י שאין נחל (פי' דר"ש קאמר דע"כ כתיב והורידו אעפ"י שאין נחל. דהדא דר' שמעון מן אילין דהכין תמן (פי' זהו מן הגירסאות המוחלפות בין בבלי לירושלמי וכמו דאמרי' בסנהדרין (ד' מ"ה) דתנן אין לו בהן יד או בוהן רגל אין לו טהרה עולמית ר"א אומר נותן על מקומו ויוצא ר"ש אומר נותן על שמאלו ויוצא וכמו שכתבו התוס' שם הך מתניתין איפכא בנזיר (ד' מ"ז) וכן בפלוגתא דב"ש וב"ה בנזיר ממורט והוא אי בעינן קרא כדכתיב אבל ר"ש שסובר הוא דבעינן קרא כדכתיב וכבר ביארתי ביבמות (פ' י"ב) וע"ז אומר דאילין דר' שמעון

בן יוחאי יחידין אינון ולא סמכינן עליהון וע"כ אמר והורידו אעפ"י שאין נחל אבל הירושלמי סובר דר"ש יליף מקרא דכתיב והורידו ע"כ אעפ"י שאין נחל כשר וא"כ כיון דסובר דהא דכתיב והורידו הוא להורות שאעפ"י שאין נחל כשר א"כ לא מצי למילף מן והורידו דירידתה לנחל איתן אוסרתה וא"כ אמאי פוטר ר"ש משום אותו ואת בנו אלא ודאי דפליגי בעריפה ממש וע"ז משני על הא דפריך והא אמר ר' ינאי שמעתי לה גבול מאימתי היא נאסרת והורידו משעת הורדה וע"ז אמר ר' אילא לפוטרו משום אותו ואת בנו כר"ש דהא ר"ש סובר דירידתה לנחל איתן אינה אוסרת' והאי והורידו הוא לרבות אעפ"י שאין נחל וא"כ אמאי פוטר ר"ש משום אותו ואת בנו וע"כ צריך לאוקמי בעריפה ממש דאע"ג דעריפתו זו היא שחיטתו אעפ"כ הוי שחיטה שאינה ראויה לאכילה וע"ז אומר אמר ר' אילא לפוטרו משום אותו ואת בנו כר"ש וכמו שביארתי ודלא כהפ"מ שהיפך הגירסא וגריס תחילה אמר ר' אילא לפוטרו משום אותו ואת בנו כר"ש וגם הק"ע נדחק בפירושו וכמו שביארתי ודו"ק:

הלכה יא

קטע א

שם (ה"י) מתניתין יוחנן כה"ג העביר את הודיית המעשר כו' ובגמ' ר' ירמי' ר' חייא בשם רשב"ל מתניתא משנחשדו להיות נותנין מעשר לכהונה [הנה כבר ביארתי (פ"ט דיבמות ה"ה) שהירו' אינו סובר כשיטת הש"ס דילן דקנסינהו עזרא ללוים וע"כ אומר משנחשדו להיות נותנים מעשר לכהונה ולא עפ"י דין והא דאמרי' בירו' בכתובות (פ"ב ה"ז) תני רשב"ג כשם שהתרומה חזקה לכהונה כך מעשר ראשון חזקה לכהונה (ופי' הק"ע והפ"מ כך מעשר ראשון חזקה לכהונה והיינו בתר דקנסינהו עזרא ללוים ויהבי מעשר לכהונה וכגון דיהבי לי' בתור' חלוקה ולפירושם הירושלמי סובר דקנסינהו עזרא. אך פירושיה' הוא תמוה דאמאי פרשו דלא כהמסקנא בכתובות (ד' כ"ו) ודילמא איקרו ויהבו לי' אמר רב חסדא הכא במאי עסקינן כגון דמחזק לן באבוה דהאי דכהן הוא ונפק עלי' קלא דבן גרושה ובן חלוצה וחלקו לדידי' מעשר בבית הגרנות לוי דלאו לוי הוא מאי איכא למימר בן גרושה או בן חלוצה הוא לא מיבעי' למאן דאמר מעשר ראשון אסור לזרים דלא הוי יהבי לי' אלא אפי' למ"ד מעשר ראשון מותר לזרים ה"מ למיספק להו אבל בתורת חלוקה לא יהבי לי'. ובזה מתורץ הירושלמי ג"כ אבל הירושלמי אפשר דאינו סובר כשיטת הש"ס דילן דקנסינהו עזרא ללוים ועיין בתוס' יבמות (ד' פ"ו) בד"ה מפני מה קנסו ללוים במעשר אור"י דלא מצינו בהדי' כו' וע"כ אמרינן לקמן דתנינן תמן ובת כהן ללוי לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר כו' מה נפשך כהנת היא תאכל לוי' היא תאכל ר' אילא

בשם ר' יוחנן כמ"ד אין נותנים מעשר לכהן וא"כ קשה דאע"ג דמדאוריית' אין נותנים מעשר לכהונה אעפ"כ לבתר קנסא הוי נמי לכהנים. וע"כ בספרי נועם ירושלמי הגהתי שצ"ל בהיפך כמ"ד נותנים מעשר לכהונה וע"כ לבתר קנסא הוי רק לכהנים אך לפי מה שביארתי ביבמות (שם) דהירושלמי אינו סובר כשיטת הש"ס דילן דקנסינהו ללוים וע"כ אמר רשב"ל מתניתין משנחשדו להיות נותנים מעשר לכהונה ולא מן הדין (ולפי שיטת הש"ס דילן (ד' מ"ז) יוחנן כה"ג העביר הודיית מעשר מ"ט אמר ריב"ח לפי שאין נותנים אותו כתיקונו דרחמנא אמר דיהבי ללוים ואנן קא יהבינן. לכהנים כו' ולשיטת הירושלמי הוא מחמת דנחשדו להיות מעשר לכהנים אבל לא משום דקנסינהו עזרא כמו שביארתי ויש לדחות ובמ"א יתבאר ודו"ק):